

Til kunderne i Kvickly

Danida støttet Nepenthes-projekt i Mellemamerika har ført til Jacobsen-designede havemøbler hos Danmarks største dagligvarekoncern, Coop Danmark.

Miljøorganisationen Nepenthes og Coop Danmark – Kvickly, Nettorvet med flere – samarbejder om produktion af bæredygtige teaktræshavemøbler i Honduras. Designet af Tobias Jacobsen, barnebarn af Arne Jacobsen.

Produktionen udspringer af et Danida-støttet udviklingsprojekt, hvor Nepenthes gennem en årrække har arbejdet på at bekæmpe fattigdommen og bevare regnskoven i det lille mellemamerikanske land. I dette arbejde inddrages miljømærkning – FSC-certificering.

Miljømærkningen er med til at åbne nye markeder for de honduranske skovprodukter – blandt andet i Danmark, hvor kunderne i Coop Danmarks dagligvarebutikker kan købe møbler, der er lovligt og bæredygtigt produceret.

Det vil sige, at Kvickly-kunden har garanti for, at træfældningen sker, så den opretholder skovens eksistens. Og at driften af skoven finder sted, så de lokale honduranske bønder sikres en fornuftig indtægt.

- Det er en stor tilfredsstillelse for os som virksomhed at deltage i et så åbenlyst win-win projekt, siger indkøber Peter Hallum fra Coop Danmark.

Det er dog langt fra alle danske butikskæder, der sælger miljømærkede havemøbler. For femte år i træk lancerer Nepenthes en forbrugerguide, hvor ILVA, Magasin, Bilka, Idé Møbler, Silvan, Daells Bolighus, Harald Nyborg og Din Aktive Isenkræmmer sættes i gabestokken.

Men spørgsmålet er, om at det er fair. For butikskæderne har ikke begået noget ulovligt. Udvikling har set på sagen. /pk

Invitation til læserne:

Fjernt syn

Er nyhedsformidlingen om udlandsstof ude i en tillids- og troværdighedskrise? Læsermøde om tv's dækning af udlandsstoffet.

'Verden langt herfra' er titlen på en ny undersøgelse fra Center for Journalistik og Efteruddannelse (CFJE).

Rapporten konkluderer, at danske tv-nyheder fra ikke-vestlige lande, ulande og mellemindkomstlande er ude i en tillids- og troværdighedskrise i forhold til brede grupper af seere. Nyhedsdækningen om den fjerne verden efterlader seerne med et underskud i forhold til emner, bredde og perspektiv.

Til gengæld er rejseprogrammer betydningsfulde bidrag til det samlede tv-billede af den fjerne verden. De bekræfter mange seere i drømmene om, at der findes en farlig, folkloristisk og hamrende smuk Bounty-verden derude, men den er langt væk, og det er svært at komme derud.

Rapporten 'Verden langt herfra' er en spændende analyse af tv-nyheder og faktaprogrammer på DR og TV2. Nu inviterer Udvikling – i samarbejde med Chester's Bogcafé – til læsermøde med forfatteren, Lars Kabel, lektor på Danmarks Journalisthøjskole.

Det sker: Tirsdag den 7. juni 20.00 på Chester's Bogcafé, Strandgade 26, kld., 1401 København K.

Tilmelding: telefon.: 32 57 35 74

e-mail: chester@chester.dk.

Gratis adgang. /sk

Nyt fra Danidas Styrelse

Af Bo Simonsen

Bistand til terrorbekæmpelse

- Trecifrede millionbeløb til ikke-programsamarbejdslande

- Samtænkning af udviklingsbistand og militære indsatser
- Forebygge, efterforske og bekæmpe terrorisme

Det var – i forkortet form – nogle af de mere nyskabende sager, der var på dagsordenen på det seneste møde i Danidas Styrelse..

Først Afghanistan. Her tiltrådte Styrelsen en ramme på 670 millioner kr. til genopbygningsbistand, næromsrådsindsats og humanitær bistand i perioden 2005-2009. Afghanistan er jo ikke blandt de 15 danske programsamarbejdslande, der årligt hver modtager mellem 110 millioner og 570 millioner kroner, men beløbsmæssigt er det tidligere Taleban-land ved at være med i klubben af hovedmodtagere af dansk bistand.

Også et andet ikke-programsamarbejdsland, nemlig Irak, var på dagsordenen med 250 millioner kroner i genopbygnings- og humanitær bistand for perioden 2005-2008.

Både i Afghanistan og Irak dukker et nyt begreb i bistands-terminologien op: 'Samtænkning af de civile og militære indsatser i internationale operationer'. Den danske organisation DACAAR (se nedenfor) har eksempelvis indledt aktiviteter i 'relation til det danske engagement i den tysk-ledede PRT i Faizabad'. Et PRT (Provincial Reconstruction Team) er en mindre enhed fra de internationale styrker, der er placeret i provinserne.

I Iraks tilfælde hedder det, at 'Samtænkningen kan dels ske gennem projektaktiviteter gennemført via den danske bataljon og dels gennem forsvarrets understøttelse af den civile danske genopbygningsindsats'.

Men det allermest nyskabende på Styrelsens dagsorden lå under projekttitlen 'Støtte til IGAD terrorbekæmpelsesprojekt i Djibouti, Eritrea, Etiopien, Kenya, Sudan og Uganda'. IGAD er en regional organisation, og støtten skal bidrage til at styrke grænsekontrollen i regionen, samt til at landene kan gennemføre lovgivning og etablere administrative strukturer, der skal fremme forebyggelse, efterforskning og bekæmpelse af terrorisme. Baggrunden er FN's Sikkerhedsråds resolution 1373. Den er dateret 16 dage efter den 11. september 2001 og pålægger FN's medlemslande at sætte en lang række aktiviteter i gang for at forebygge terrorisme.

Og så til noget lidt andet: De skriftkloge i Danida udarbejder og offentliggør en lind strøm af strategier, handlingsplaner, tool-set og hvad nu alle de lærde papirer hedder.

Nogle gange kan man helt komme til at glemme, hvad det hele handler om: Rigtige, levende mennesker i Afrika, Asien og Latinamerika. Om at være med til at gøre en forskel så sygdom ændres til sundhed, fattigdom til mindre fattigdom, håbløshed til håb.

Når mængden af strategiske overvejelser bliver for overvældende, så er det rart til en afveksling eksempelvis at læse, hvad den danske organisation DACAAR har bedrevet i Afghanistan og for afghanske flygtninge de seneste 20 år.

På sit seneste møde behandlede – og tiltrådte – Danidas Styrelse en ny ansøgning fra DACAAR på 71,6 millioner kroner. Det er her, de rigtige levende mennesker optræder. I ansøgningen kan læses, at DACAAR 'gennem årene har bidraget til op mod fem millioner menneskers vandforsyning gennem etablering af 35.000 drikkevandsinstallationer'.

Fem millioner! Det er for eksempel sådan cirka lige så mange, som vi bor i Danmark. Tankeeksperiment: Tænk hvis det var os, der tørstede og blev syge af at drikke beskidt vand, og den udenlandske hjælpeorganisation 'Den Afghanske Komité til hjælp for Danske Flygtninge' skulle til at sikre rent vand til alle...

Andre projekter og programmer tiltrådt af Danidas Styrelse:

- Anti-korruption og adgang til retssystemerne i Mellemamerika (108,9 millioner kr.)
- Støtte til en række private danske organisationers udviklingsprojekter (79,3 millioner kr.)
- Anti-korruption og adgang til retssystemerne i Nicaragua (72 millioner kr.)
- Gennemførelse af den nationale flygtningestrategi i Uganda (70 millioner kr.)
- Forskning og uddannelse i demokrati i Tanzania (19,2 millioner kr.)

Dansk Unicef-chef:

Det haster med FN-reformer

Danida giver FN's børneorganisation Unicef karakteren 'mindre tilfredsstillende'. Christian Balslev-Olsen, chef for Unicef i Eritrea, kalder kritikken forståelig, men advarer mod at skære i støtten.

Af Poul Kjar

'Unicefs deltagelse i donorharmonisering er topstyret. Organisationen arbejder fortsat med en gammeldags projekttankegang. Og indsatsen på landeniveau er mindre tilfredsstillende.'

Sådan omtaler Danidas performance rapport fra 2004 FN's børneorganisation Unicef. Dertil kan man tilføje, at Unicef gennem længere tid er blevet kritiseret for at være fodslæbende i forhold til FN's reformer.

Teolog, Christian Balslev-Olesen, dansk landechef for Unicef i Eritrea, og på vej til et tilsvarende job i Somalia, siger:

- Der er noget rigtigt i kritikken. Unicef har en forpligtigelse til at gøre FN og Unicef mere effektive i de enkelte lande. Men sagen er, at donorerne faktisk lægger flere og flere penge i Unicef.

Christian Balslev-Olsen mener, at donorerne anser FN-organisationen som en central partner for 2015 Målene. Seks ud af de otte udviklingsmål handler om børn.

- Vi arbejder tæt sammen med lokale myndigheder. Derfor er der ikke noget stort pres indefra for at gøre tingene anderledes. Holdningen i Unicef er kort sagt, at samarbejde er godt, resultater er bedre, fastslår den tidligere generalsekretær i Folkekirkens Nødhjælp.

FN's generalsekretær Kofi Annan lancerede i 1997 og igen i 2002 reformer af FN-systemet, der havde til hensigt at koordinere og effektivisere FN-organisationernes arbejde på landeniveau. Og selv om Unicef beskyldes for at være fodslæbende i forhold til reformerne, fremhæver Christian Balslev-Olesen Eritrea som et eksempel på, at kritikken ikke giver det fulde billede af organisationen. Han siger:

- I Eritrea har vi været tvunget til at rette ind efter reformerne. Vi har at gøre med et lille land med en svag administration, der ikke har ressourcerne til at samarbejde med 10 forskellige FN-organisationer med hver deres program. Derfor er vi godt på vej til at have ét program.

Ifølge Kofi Annans reformtanker i den aktuelle rapport *In larger Freedom* kan det komme på tale at gennemføre meget radikale reformer, hvor de mange FN-særorganisationer slås sammen og samles i tre grupper inden for udvikling, miljø og nødhjælp. Et forslag, der også møder fuld opbakning hos Christian Balslev-Olesen:

- Det er helt nødvendigt. Der skal ske noget, og det skal gå hurtigt.

Skal Unicef straffes?

Den danske regering har besluttet at underkaste støtten til de internationale organisationer et kritisk eftersyn. Og spørgsmålet er derfor, om Unicef og andre FN-organisationer står til at blive skåret i bidragene?

- Det ville jeg betragte som dybt beklageligt. Der er hårdt brug for opbakning til FN-systemet, som er normdannende for det internationale udviklingssamarbejde. Vi kan ikke lade det være op til de enkelte landes regeringer, for de har deres egne dagsordener, som ofte er mere dikteret af sikkerhedspolitiske hensyn end fattigdomsbekæmpelse. Uden et stærkt FN kan vi ikke balancere de to hensyn, siger Christian Balslev-Olesen og tilføjer:

- Jeg efterlyser, at Danmark ikke bare truer med at tage pengene væk. Det er jo langt hen ad vejen en hjemlig politisk markering, der ikke giver et bedre Unicef. Det rigtige er at bruge stok, men også gulerod. Det gør englænderne for eksempel over for Unicef i Darfur.

Et af de tilbagevendende kritikpunkter af Unicef er, at organisationen handler egenrådigt på grund af de mange frie midler, der kommer fra organisationens nationalkomiteer. Dertil svarer Christian Balslev-Olesen:

- Uden de penge ville vi ikke være i stand til at lave uddannelsesprogrammer for piger, hiv/aidsprogrammer etc. i et land som Eritrea, som mange statslige donorer har store forbehold over for, og som man derfor ikke ønsker at støtte med statslig bistand.

- Men 2015 Målene handler om at bekæmpe fattigdom i hele verden og ikke kun i velfungerende lande. Derfor burde vi finde en metode til at yde bistand til alle nødlidende børn og voksne, uanset om de er født i Zimbabwe, Nordkorea eller Eritrea. Det er børnene og de fattige, der bliver gidsler, når der opstilles hårde betingelser for at give langsigtet bistand.

- Hermed antyder du også, at det var forkert, at vi fra dansk side lukkede Eritrea som samarbejdsland i 2002?

- Jeg kan jo ikke sige, at grundlaget for at yde langsigtet udviklingsbistand til Eritrea er blevet bedre. Demokrati og menneskerettigheder har det ikke for godt, og konflikten med Etiopien dræner fortsat statskassen. Men det er klart, at det er børnene, der har betalt prisen for, at Danida for eksempel har lukket et stort uddannelsesprogram.

Ny chef for Unicef

Fra dansk side er der endnu ikke taget stilling til, om man overhovedet skal skære i støtten til internationale organisationer som Unicef. Og om udnævnelsen af den tidligere amerikanske landbrugsminister, Ann Veneman, som ny chef for Unicef betyder en styrkelse af FN's børneorganisation vil tiden vise.

Ann Veneman udtalte allerede inden sin tiltræden (1. maj 2005), at prævention og reproduktiv sundhed ikke er relevante emner for FN's børneorganisation. Det kunne umiddelbart godt ligne en kæp i hjulet på det store arbejde, som Unicef i samarbejde med blandt andre UNFPA og UNDP gør for at bekæmpe hiv/aids i blandt andet Eritrea.

Christian Balslev-Olesen kan ikke kommentere på udnævnelsen af Ann Veneman. Han lægger dog ikke skjul på, at brugen af prævention og reproduktiv sundhed er et følsomt område, især efter Bush-administrationens indtog i Washington.

Men i marken er selv USAID folkene meget liberale og prøver at finde løsninger, påpeger Christian Balslev-Olesen.

*Poul Kjar er journalist på månedsavisen Udvikling.
poukja@um.dk*

Det spøger stadig på Hotel Rwanda

Ny Danida-rapport undersøger, hvad verden har lært af folkemordet i Rwanda i 1994. Det internationale samfund svigter fortsat under humanitære kriser, men nødhjælpsorganisationerne har taget kritikken til sig og er blevet mere professionelle.

Af Stefan Katić

- I er ikke alene niggere, I er afrikanere, siger den canadiske FN-general Romeo Dallaire, spillet af Nick Nolte, i en scene i filmen 'Hotel Rwanda' og tilføjer:

- Verden er simpelthen fløjtende ligeglad.

Selvom ordvalget er mere diplomatisk, er det alligevel samme konklusion, der står at læse i rapporten 'Lessons from Rwanda – Lessons for Today', der netop er blevet udgivet af Danida. Rapporten indeholder en række barske konklusioner. Alligevel er den ikke blevet omtalt i den danske dagspresse. Rwanda er igen blevet gårsdagens historie.

Allerede i 1995-96 gennemførte en række donorer på dansk initiativ en fælles evaluering af det internationale samfunds reaktion på folkedrabet i Rwanda i 1994. Dengang kom det til en særdeles kritisk evaluering, som vakte betydelig international opsigt. Blandt andet dokumenterede den en fatal passivitet hos såvel FN's Sikkerhedsråd som hos Dallaires chef i FN's Afdeling for Fredsbevarende Operationer. Han hed Kofi Annan. Hverken Sikkerhedsrådet eller Annan tog advarslerne om det forestående folkedrab alvorligt.

Mere professionel nødhjælp

Her godt 10 år efter evalueringen har Danida bedt to af forfatterne fra dengang undersøge, om Rwanda-evalueringen fra 1994-96 siden er brugt af regeringer, hjælpeorganisationer og andre. Er verden blevet klogere?

- De humanitære organisationer tog kritikken til sig. Der hvor det kniber, er det internationale politiske system, forklarer Niels Dabelstein, der er chef for Danidas Evalueringskontor, som har ledet begge evalueringer.

Ifølge evalueringen var der mangel på koordinering og professionalisme hos en del af de ngo'er, der skulle bringe nødhjælp ind til de overlevende i Rwanda. Det er en kritik, som nødhjælpsorganisationerne har taget til sig. Således skriver Danida i resuméet fra rapporten: "Professionalismen er øget betydeligt siden 1996 via bl.a. personaleudvikling og fælles minimumstandards. Mange observatører er enige om, at det er på dette område, at Rwanda evalueringen har haft allerstørst betydning."

Også i den akademiske verden har evalueringen fra dengang sat sine fingeraftryk. Mange studier af humanitære katastrofer og mange strategi-papirer bygger på Rwanda-evalueringerne fra 1994-96.

Verdens korte hukommelse

Bag det faktuelle rapportsprog gemmer sig ikke blot en fortælling om ubeskrivelig rædsel, drab og endeløse flygtningekolonner, som for kort tid siden blev vist i spillefilmen 'Hotel Rwanda', der handler om folkedrabet i midten af halvfemserne. Det gør også en fortælling om verdens korte hukommelse: Vi bruger ganske enkelt ikke læren fra gårsdagens Rwanda i dagens Darfur.

Som det tørt lyder i resumeet fra rapporten: "Konflikten i Darfur i Sudan bekræfter, at der stadig er grund til at se pessimistisk på det internationale samfunds vilje til at forebygge folkedrab og massive krænkelse af menneskerettigheder."

Med andre ord: Ikke den store vilje til at gøre 'Lessons from Rwanda' til 'Lessons for Today.'

Stefan Katić er redaktør for månedsavisen Udvikling. stekat@um.dk

Rapportens hovedkonklusion er, at humanitær bistand ikke kan erstatte politisk indsats. Men det internationale samfunds reaktion på masse mord og etnisk udrensning er fortsat først og fremmest tæpper, telte, medicin og proteinkiks. Forfatterne til 'Lessons from Rwanda – Lessons for Today' påpeger, at i flere tilfælde, som for eksempel Den Demokratiske Republik Congo, har den humanitære bistand tilmed været yderst begrænset.

'Lessons from Rwanda – Lessons for Today'. Af John Borton og John Eriksson. Resumé på dansk og engelsk fås hos Danidas Evalueringskontor 33 92 10 83.

Rapporten kan læses på www.evaluering.dk eller bestilles hos IT- og Telestyrelsen, 33 37 92 28, e-mail: sp@itst.dk

Rwanda-rapporten er gratis.

En piercet legetøjsselefant

Der blev diskuteret støtte til handel- og erhvervsudvikling i u-landene på det første møde i Danidas nyvalgte Råd. Bilforhandleren fra Svendborg opfordrede til at løse problemerne på en ny måde.

Af Poul Kjar

En piercet legetøjsselefant. Det var, hvad bilforhandleren fra Svendborg – alias Mads Kjær, direktør for Kjaer Group - overrakte Ulla Tørnæs som en anerkendelse af hendes store indsats med at opfylde 2015 Målene i sine 10 år som udviklingsminister. Hele Danidas nyvalgte Råd for Internationalt Udviklingssamarbejde rejste sig op og klappede.

Jamen, hun har da ikke været udviklingsminister i 10 år! Nej, men iscenesættelsen fandt sted på den første rådskonference i Danidas nyvalgte Råd om handel og erhvervsudvikling i u-landene.

Her var Mads Kjær blevet bedt om at holde oplæg om sine erfaringer som erhvervsmand med virksomheder i blandt andet Afrika. Kjaer Group, Dansk Industri og Aidsfondet indgår i såkaldt Offentligt Privat Partnerskab med Danida om at lave aids-forebyggelse i Kjaer Groups datterselskaber i Uganda og Mozambique.

Mads Kjærs budskab var, at vi skal gøre tingene på en ny måde, hvis vi skal nå 2015 Målene. Og det gjorde bilforhandleren fra Svendborg – illustreret blandt andet ved det visionære hop 10 år ud i fremtiden.

Bilforhandlerens moderne managementstil kom til at stå som et symbol for fornyelsen af Rådet for Internationalt Udviklingssamarbejde, hvor mange af medlemmerne netop er blevet skiftet ud med nye kræfter.

Et af de nye medlemmer er for eksempel en vis Bjørn Lomborg, men også en ung iværksætter ved navn David Madié sidder nu sammen med repræsentanter for ngo'er, landbrug, industri, fagbevægelse etc.

Rådets nye formand, Holger Bernt Hansen, der også er formand for Danidas Styrelse, ønsker, at Rådet skal spille en mere aktiv rolle i forhold til debatten om dansk udviklingsbistand.

Skal IFU ud af Kina?

Udviklingsminister Ulla Tørnæs indledte rådskonferencen med en fremlæggelse af Danidas to nye strategipapirer – Handel, Vækst og Udvikling og Erhverv, Vækst og Udvikling.

Begge strategipapirer blev modtaget med mange pæne ord fra forsamlingen.

Alle er enige om, at potentialet i handel og erhvervsliv som generatorer for vækst og fattigdomsbekæmpelse er stort – men både ministeren og repræsentanter fra ngo'er og fagbevægelse pegede på, at det ikke må være på bekostning af opbygningen af et stærkt civilsamfund og en offentlig sektor.

Ifølge erhvervsudkastet skal privatsektorprogrammerne (PS) og Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene (IFU) sammentænkes med sektorprogrammerne, og det skal ske i et tæt samarbejde med ambassaderne.

Og af udkastet fremgår det, at 'for at få det fulde udbytte af de to ordningers potentiale vil det være nødvendigt at overveje mulighederne for at tilnærme deres geografiske udbredelse.'

Det betyder i virkelighedens verden, at IFU i fremtiden ikke skal investere i sikre erhvervseventyr i Kina og andre asiatiske tigre, men i endnu højere grad investere i Danidas samarbejdslande og ikke mindst landene syd for Sahara.

Dansk Industri skælder ud

Det fik Jørgen K. Hansen, administrerende direktør i Dansk Industri og medlem af Danidas Styrelse, til at tage ordet og skælde ud på udviklingsministeren.

- IFU hviler økonomisk set i sig selv, og det skyldes blandt andet, at man tjener penge i Kina, der så investeres i Afrika. Det er IFU, der kender mest til erhvervslivets rolle, og her skal armslængdeprincippet gælde i forhold til det politiske system. Denne her institution (Udenrigsministeriet, red.) er ikke god til at tænke selv, sagde Jørgen K. Hansen og fortsatte sin tordentale:

- Jeg er nok den her i salen, der har kendt PS-programmet i længst tid. Det blev skabt for at initiere økonomisk vækst og få private virksomheder inddraget i u-landene. Og det har vi løst over alt forventning. Men ved at gøre PS-programmet til en del af sektorprogrammerne kommer det til at antage planøkonomi, sagde Dansk Industris repræsentant.

Tørnæs afviser

Ikke overraskende svarede Ulla Tørnæs, at hun gerne ville afvise, at hun lægger op til planøkonomi. Endvidere fastslog hun:

- Vi har i regeringen besluttet at lave en budgetanalyse af IØ (Industrialiseringsfonden for Østeuropa, red.) og IFU, men der er endnu ikke taget stilling til, hvad der skal ske. Men jeg er selv meget optaget af at sikre udviklingsperspektivet i IFU's aktiviteter og dermed sætte en grænse for hvilke lande, der kan nyde godt af investeringerne.

Efter Rådsmødet udtalte en mangeårig medarbejder i Danida, at denne rådskonference havde været den mest interessante i hans tid.

Danmark fik baghjul af Luxembourg

OECD-landenes udviklingsbistand slog verdensrekord i 2004 – men udgør stadig kun en kvart procent af de rige landes samlede økonomiske husholdning. Danmark ligger på en tredjeplads blandt verdens givere.

Af Poul Kjar

Den danske udviklingsbistand steg med 3,5 procent i 2004, og fulgte dermed den samfundsøkonomiske udvikling. Det betyder, at bistandsprocenten er uændret på 0,84 procent af bruttonationalindkomsten (BNI).

Men vi blev overhalet af Luxembourg, hvis udviklingsbistand steg med 10,5 procent, og som dermed brugte 0,85 procent af BNI på udviklingsbistand i 2004 (se graf). Den lille europæiske nation har dermed erobret 2. pladsen efter Norge på listen over lande, der giver mest udviklingsbistand i forhold til BNI.

OECD-landenes udviklingsbistand til den fattige del af verden steg samlet set med 3,1 milliard dollars i 2004, og udgør herefter 78,6 milliarder dollars.

15 ud af de 22 lande, der udgør OECD's komité for udviklingsbistand DAC (Development Assistance Committee), rapporterer om en stigning i bistanden. De øgede bevillinger er blandt andet gået til Afghanistan og Irak, til Verdensbanken og andre internationale organisationer og til gældslettelse i Den Tredje Verden.

Fald i nordmændenes bistandsprocent

Set i forhold til OECD-landenes samlede BNI er der ikke tale om en stigning i udviklingsbistanden. Landenes udviklingsbistand til Den Tredje Verden udgør 0,25 procent af den samlede BNI – det samme som i 2003. Det skyldes, at landenes økonomier har udviklet sig hurtigere eller i samme takt som bevillingerne til u-landene.

Eksempelvis steg nordmændenes udviklingsbistand i 2004 med 2,5 procent i forhold til 2003, men den norske bistandsprocent faldt fra 0,92 til 0,87 procent af BNI. Det skyldes den meget store vækst i nordmændenes økonomi på grund af olieindtægterne.

Ifølge USA's indberetninger til DAC er den amerikanske udviklingsbistand steget med 14,1 procent. Det er en stigning fra 0,15 til 0,16 af landets BNI.

EU-landenes udviklingsbistand ligger i gennemsnit på 0,36 procent af BNI, og det udgør også en lille stigning på 0,1 procent i forhold til 2003.

187 procent stigning i Portugals udviklingsbistand

Portugal er det EU-land, der har den største stigning i 2004 – 187 procent – i forhold til udviklingsbistanden i 2003. Men det skyldes ene og alene massiv gældslettelse til Angola.

Nedskrivning af bilateral gæld er baggrunden for, at landenes udviklingsbistand ryger op og ned. Således faldt Belgiens udviklingsbistand med 30 procent i forhold til 2003, hvor den tidligere kolonimagt gav gældslettelse til Congo.

Blandt EU-landene har Belgien givet tilsagn om at nå FN-målet på 0,7 procent i 2010, Frankrig i 2012, englænderne i 2013, mens svenskerne har sat som mål at nå op på 1,0 procent i 2006. Spanien har sat som mål at nå 0,5 procent i 2008.

OECD forudser derfor en stigning i verdens udviklingsbistand i forhold til BNI i 2005. Genopbygningsbistanden efter flodbølgen vil blive talt med, og det forventes, at Irak vil blive lettet for en gæld på 15 milliarder dollars i 2005. Endelig har også USA givet et tilsagn om mere udviklingsbistand.

Kilde: www.oecd.org/dac7/stats

Ulla Tørnæs i Ghana

'En minister? Nå, men han skal da være velkommen'

En præsident, en skoleklasse og liberianske flygtninge. Det var nogle af dem, udviklingsminister Ulla Tørnæs' talte med på sin første ministerrejse, som gik til Ghana i Vestafrika.

Tekst og fotos: Line Grove Hermansen

- Er det en minister, som besøger os? Nå, men han skal da være velkommen, mumler en af kvinderne i den flygtningelejr, som Ulla Tørnæs besøger på sin første dag i det vestafrikanske land.

Det dér med besøgende er ikke noget nyt for de liberianske flygtninge i lejren uden for Ghanas hovedstad. Pænt påklædte gæster ser de mindst en gang om måneden. For Ulla Tørnæs er besøget en ny oplevelse; hendes anden rejse til et udviklingsland – og første gang i flygtningelejr.

'Ved første øjekast er der mange foreninger og organisationer her i lejren. Men husk at se bag facaden; der gemmer sig stor fattigdom,' lyder det i velkomsttalen fra Thomas Albrecht, øverste chef for UNHCR (FN's Højkommissariat for Flygtninge) i Ghana

Han har ret. Det, der møder øjnene i Buduburam-lejren, er ikke meget anderledes end mange andre kvarterer i udkanten af Accra. Støvede gader, murede og jordklinede huse med bliktag – væggene ofte malede farvestrålende i grøn, turkis eller gul. Her bor 42.000 vestafrikanske flygtninge, hovedsagelig fra Liberia, som hverken har budt på tryghed eller indtægtsmuligheder, siden landet blev ramt af borgerkrig i 1989.

Omkring to tredjedele af de voksne indbyggere får kun ét måltid om dagen – det samme gælder for en fjerdedel af børnene. Der er ikke meget at leve af andet end mad fra UNHCR og Verdensfødevareprogrammet, eller småhandel og tiggeri. Nogle er så heldige, at de har familie udenlands, som sender penge.

Den historie fortæller lejrens repræsentanter til en lyttende Ulla Tørnæs, der sidder bænket sammen med den danske delegation på plasticstole i det lokale beboerhus.

Både gæsterne og repræsentanterne fra flygtningelejren har fundet det pæne tøj frem. Vestafrikanerne efterlever den europæiske tradition med slips, skjorte og jakkesæt, og det kan være svært, når tøjudvalget mest består af genbrug fra køligere lande. Alle sveder med anstand, mens temperaturen og luftfugtigheden stiger til det ubærlige, både for letpåkledte skandinaver og lokale i genbrugsjakkesæt. Af uld.

Hård kurs mod kriminelle

Som besøgende i et udviklingsland er det oftest forskellene; den dybe fattigdom, kulturen og manglen på velfungerende institutioner, der rammer dybest. I Buduburam-lejren blev der også talt om ligheder undervejs. Drengene spiller fodbold, teenagere forelsker sig – og det omliggende samfund møder ofte det fremmede med skepsis.

Siden flygtningene kom til et ellers fredeligt Ghana i 1990, har der været perioder, hvor de var meget upopulære. 'De spreder aids og stjæler', lød anklagen fra de omkringboende ghanesere. Kriminaliteten i og omkring lejren var da også højere end gennemsnittet – og det ødelagde forholdet til de lokale.

'Vi indførte en massiv selvjustits og oprettede 'Neighbourhood Watch Guardians' – kvarterets eget overvågningskorps. Det har virkelig gjort en forskel, og vores forhold til ghaneserne er i dag godt,' fortæller Alice Ibrahim, forkvinde for de liberianske flygtninges velfærdsråd. Ligesom de fleste andre mener hun ikke, at lejren vil opløses, selvom forholdene i Liberia bliver bedre. Livet, trygheden og chancen for at overleve er bedre i Buduburam, for hvad er der ved at vende hjem til i et land, hvor arbejdsløsheden er 80 procent?

Fra overvægt til undervægt

Den historie hører Ulla Tørnæs også på sin vej rundt i lejren. Det er dog åbenlyst lidt svært for ministeren at komme tæt på folk og få en dybere samtale om livets gang og udfordringer, når der står embedsmænd, ledere og medarbejdere fra internationale organisationer, lokale regeringsrepræsentanter, aktivister og andre nysgerrige samlet i et lille klasserum eller en sundhedsklinik.

Alle i udviklingsmiljøet får dog lejlighed til at møde Ulla Tørnæs, da den danske ambassade samme aften holder reception i anledning af hendes besøg. Dagen efter får Ulla Tørnæs mere fred til at tale med både udviklingsarbejdere og de mennesker, som modtager bistanden. Sammen med en lille gruppe flyver hun op i det nordlige Ghana - en stor kontrast til hovedstaden, hvor mellem- og overklassen typisk bor. Blandt de bedrestillede lider en omtrent lige så stor procentdel af livstruende overvægt, som befolkningen nordpå oplever alvorlig undervægt. I Ghana dør næsten hvert 10. barn, inden det når at blive fem år, og den forventede levealder er gennemsnitligt 55 år.

Videre til møder med regionale politikere, den lokale ombudsmand, danske ngo'er samt besøg på en skole, et sundhedscenter og et sygehus. Sidst på dagen vender delegationen tilbage til Accra for at forberede et dansk-ghanesisk seminar om de afrikanske erfaringer med konflikthåndtering, som en del af Ulla Tørnæs' fjerde og sidste dag i landet går med. Inden turen atter går mod det kolde nord.

Line Grove Hermansen er journalist og besøgte Ghana på et rejsestipendium fra Danidas Oplysningsbevilling. line@journalist.dk

Løst og fast

Det skrev Ghanas aviser blandt andet, den uge Ulla Tørnæs besøgte landet:

Dansk minister besøger Ghana

Den danske minister for udviklingsbistand, Mrs. Ulla Toernaes, besøger Ghana i dagene fra 12.-15. april. Hun skal blandt andet mødes med præsident J. A. Kufuor. Derudover skal hun besøge en række udviklingsprojekter i forskellige regioner for at få en bred forståelse for samarbejdet mellem Danmark og Ghana.

Forhøjet sikkerhed omkring begravelse

Politiet har udstationeret 520 mænd til byen Tamale i det nordlige Ghana for at holde ro omkring begravelsen af Ya-Na, en lokal høvding, som blev dræbt for to år siden. Begravelsen har ikke kunnet finde sted før nu, da hovedet har været i hænderne på en rivaliserende stamme. Også militæret er i alarmberedskab.

Gravide kvinders sundhed skal forbedres

“Det er som om, at vi har mistet vores kultur, som ellers støtter og tager ansvar for gravide kvinder. I dag oplever mange gravide at blive forulempet – også voldeligt - af både deres forældre og den uansvarlige mand, som har forårsaget svangerskabet”, sagde sundhedsminister Major Courage Quashigah i forbindelse med Verdens Sundhedsdag.

Ansøg ikke om visum til Storbritannien nu

Unge nigerianere mellem 18 og 30 år har fået besked på ikke at søge visa til Storbritannien det næste år. I dag afvises 80 procent af ansøgningerne blandt netop den aldersgruppe og den udvikling vil den britiske konsulerafdeling nu undersøge. De britiske konsulærkontorer i Abuja og Lagos modtager tilsammen 23.000 visumansøgninger om måneden.

Annonce: Karrieremuligheder med en verdensleder

A.P. Møller-Mærsk søger trainees til et toårigt management training program. Hvis du er 24 år eller yngre, og har en universitetsgrad, så mød op til et af informationsmøderne i Accra, Cape Coast eller Kumasi.

Hovedkilde: Daily Graphic.

700 millioner kroner dansk støtte til vestafrika

Ud af de 15 vestafrikanske lande er tre danske programsamarbejdslande (Ghana, Burkina Faso og Benin). Derudover modtager også Niger bilateral (stat-til-stat) støtte. Til sammen modtager de fire lande mere end 700 millioner kroner årligt fra Danmark.

Salt og bulgur

Det får de værst ramte flygtninge i Buduburam-lejren dagligt:

420 g. bulgur
50 g. bælgfrugter
0,15 g. salt
0,9 liter vegetabilsk olie

Ris uddeles ikke, for det er en værdifuld vare, som så ofte sælges i stedet for at komme de virkelig nødlidende til gode.

Danmarks kikkert er rettet mod Vestafrika

Konflikterne ulmer i flere vestafrikanske lande. Som medlem af FN's Sikkerhedsråd har Danmark fået nyt ansvar i regionen.

Tekst og foto: Line Grove Hermansen

Når sanktioner mod Liberia og Elfenbenskysten diskuteres i FN's Sikkerhedsråd i New York, sidder Danmark for bordenden. Danmark har nemlig formandskabet for sanktionskomiteen for Liberia og er næstformand, når det gælder Elfenbenskysten.

Begge lande er blandt de vestafrikanske lande, der stadig er præget af uro efter blodige borgerkrige. En uro, der meget nemt breder sig i en region, hvor etniske grupper findes på flere sider af grænserne og hvor landenes ledere med jævne mellemrum beskyldes for at blande sig i naboernes konflikter.

- Med medlemskabet af Sikkerhedsrådet har vi på ambassaden fået to nye opgaver. Vi skal dels formidle den ghanesiske regerings vurdering af situationen i regionen, dels komme med vores egen vurdering af udviklingen, fortæller den danske ambassadør i Ghana, Flemming Bjørk Pedersen. Kort inden interviewet havde han fået melding om, at han – som en del af den øgede fokus – kunne føje

‘akkrediteret ambassadør i Sierra Leone’ (det vil sige også ambassadør for dette land, red.) til visitkortet.

Kampen om rigdommene

Netop Sierra Leone er et af lyspunkterne i regionen. Her er det lykkedes at oprette en sandheds- og forsoningskommission efter borgerkrigen, som sluttede i 2001. Som i flere af de andre vestafrikanske lande var det adgangen til værdifulde råstoffer, konflikten i høj grad drejede sig om.

- I Liberia er de store værdier bundet i diamanter og tømmer. FN's Sikkerhedsråd har vurderet, at de indtægter, landet kunne få ved salg af diamanterne og tømmeret, ikke ville komme befolkningen til gode. Derfor har man indført forbud mod import af diamanter og tømmer fra Liberia. På den vis vil eksportindtægterne først komme landet til gode, når der er valgt et styre, som man vurderer vil sørge for, at indtægterne tilgodeser befolkningens behov, siger Flemming Bjørk Pedersen om de FN-sanktioner, der er indført mod Liberia.

Liberia arbejder stadig på at komme på fode efter en borgerkrig, der varede fra 1999-2003. På den ene side i krigen stod Liberias mangeårige enehersker, præsident Charles Taylor, på den anden side oprørsstyrker, støttet af både Guinea og Elfenbenskysten. I dag holder en international FN-Styrke på godt 15.000 mand fred i landet, der afventer demokratisk valg til oktober.

- Vi skal være med til at sikre, at Danmark kan træffe beslutninger i Sikkerhedsrådet på et velfunderet grundlag. Det gør vi blandt andet ved at rejse til de omkringliggende lande hyppigere og skabe tættere bånd – i særdeleshed med andre diplomater, men også til landenes myndigheder. Det er nemmere, når man har titel af ambassadør, siger Flemming Bjørk Pedersen.

Flygtninge over grænserne

Flemming Bjørk Pedersen er ikke her og nu bekymret over stabiliteten i Ghana, men han betegner situationen i Vestafrika generelt som ustabil. Et af problemerne er, at de mange borgerkrige rundt om i regionen efterlader landene endnu fattigere end tidligere – og for mange mænd har krig været eneste beskæftigelse. Og er det ikke til at få arbejde, når freden kommer, så er veteranerne nemme at hyre som lejesvende for oprørsstyrker i nabolandene.

Elfenbenskysten blev ramt af borgerkrig i 2002. I dag er landet reelt delt i en nordlig og sydlig del, som holdes adskilt af en fredsstyrke. Traditionelt har Elfenbenskysten haft mange indvandrere og gæstearbejdere fra nabolandene, hvilket forværede flygtningestrømmene. Krigen har også betydning for Mali og Burkina Faso, der både bruger Elfenbenskysten som transit til havet og har haft store indkomster fra millioner af emigranter, som sendte penge hjem til deres familier.

I øjeblikket holder ambassaden et særligt vågent øje med Togo, hvor urolighederne ulmer efter det seneste præsidentvalg (se også side 7). Herfra kan flygtninge tænkes at komme til Ghana, hvis situationen forværres.

- Spændingerne i hvert enkelt land kan føre til økonomisk forværring og øget fattigdom i hele regionen. Hvis vi vil opnå udviklingsresultater, er det derfor vigtigt at bevare stabiliteten, siger Flemming Bjørk Pedersen.

Bare giv mig en saks og en kam

Op mod 10.000 togolesiske flygtninge har krydset de sumpede grænseområder til nabolandet Benin efter uroligheder i kølvandet på valget i Togo. Med flygtningene har det fattige Benin fået endnu en udfordring at slås med.

Tekst og foto: Sine Schack Vestergaard, Benin

Agamé: Den tropiske regntids blytunge dråber forvandler den røde jord til et mudderbad af Roskilde-festivalske dimensioner, og små sorte insekter svirrer om vandpytterne. 2.000 togolesiske flygtninge kryber i ly i falmede blå telte eller under presenningen, hvor frivillige fra Benins Røde Kors og UNHCR uddeler mad. Urolighederne efter præsidentvalget i Togo har sendt mere end 20.000 mennesker på flugt til nabolandene Benin og Ghana. De fleste bor hos venner og familie, men i Benin har lokalsamfundet ikke kunnet opsuge alle flygtningene. Derfor har FN's Flygtningehøjkommissariat (UNHCR) oprettet teltlejre, der tilsammen huser omkring 6.000 mennesker.

Telt nummer 181

En af flygtningene er den 32-årige frisør Tossou. Han var - som så mange andre yngre mænd - med i demonstrationerne, da Gnassingbe, søn af Togos afdøde præsident, proklamerede sin sejr få dage efter valget den 24. april. Da politiet bankede på Tossous dør, greb han sin rygsæk med hvad der tilfældigvis var i den, og flygtede til fods mod den beninske grænse.

Han deler nu telt nummer 181 sammen med ni andre unge mænd. Tilsammen har de lidt tøj, tre tasker og et liggeunderlag - og så Tossous gule banner, der reklamerer for hans frisørsalon hjemme i hovedstaden Lomé. Det lå i rygsækken, da han stak af.

Ifølge diplomatiske kilder er omkring 100 mennesker blevet dræbt i Togo, men flygtningene er især bange for, at historien fra 1990'erne vil gentage sig. Dengang drev den nu afdøde præsident med vold og terror 250.000 på flugt.

Pres på lokalsamfundet

80 lokale frivillige arbejder i mudderet med at lave mad, uddele tæpper, måtter og plastikkrus, grave latriner eller registrere de flygtninge, der bliver kørt i busser og ladvogne fra grænsen.

- Det her er mennesker, der ikke har ret meget selv. Mange af dem er studerende og lærere, og de tager fri fra arbejde for at hjælpe her. Det er en humanitær indstilling, der får dem til det, for de får ikke andet for det end lidt mad, siger Momodou Fye, der leder Internationalt Røde Kors' arbejde med de togolesiske flygtninge.

Når et fattigt samfund som det beninske pludselig får så mange ekstra munde at mætte, lægger det pres på de sparsomme ressourcer. Momodou Fye forklarer, at selv hvis den politiske situation i Togo stabiliserer sig, så flygtningene kan vende tilbage efter to-tre måneder, vil deres tilstedeværelse få konsekvenser for lokalsamfundet.

- Vi uddeler mad nu, men på et eller andet tidspunkt vil flygtningene begynde at lede efter jord, de kan dyrke. De vil fælde træer for at kunne lave mad over bål, og på den måde vil miljøet tage skade. I situationer som denne sker det desuden ofte, at kriminaliteten i området stiger. I en lille landsby, hvor alle kender hinanden, løser man normalt sine konflikter lokalt. Nu kommer der lige pludselig tusindvis af mennesker udefra, der mangler alt, og det er desværre meget sandsynligt, at det vil føre til konflikter. Derfor er det vigtigt at inddrage lokalbefolkningen og lave nogle klare aftaler, for eksempel om hvem der rydder op, ligesom det også er vigtigt, at flygtningene har noget at tage sig til, mens de er her, siger han.

I telt nummer 181 har frisøren Tossou allerede oplevet nok af lejligheden til, at han savner noget at rive i.

- Hvis bare jeg kunne få fat i noget frisørgrej, siger han og tilføjer:
- Bare en saks og en kam, så kunne jeg få en forretning op at stå.

*Sine Schack Vestergaard er journalistpraktikant i Udenrigsministeriets Kommunikationsenhed.
sinves@um.dk*

Flygtningenes navne er ændret af redaktionen.

Hæder til reformator

Den fornemme belgiske udviklingspris 'King Badouin International Development Prize' er blevet uddelt til en af de afgørende kræfter bag decentralisering og reformer i det vestafrikanske land Mali. Ousmane Sy, der tidligere var leder af FN's udviklingsprogrammer i Mali, har været med til at danne et netværk for godt lederskab, der dækker 14 lande i Vest- og Centralafrika, ligesom han har oprettet et viden- og rådgivningscenter. Ousmane Sy arbejder nu i Tchad og Togo med at promovere ideerne om godt lederskab.

- Alt mit arbejde viser, at forandringer kan skabes under bestemte forudsætninger, hvor decentralisering, regional integration og godt lederskab inspireret af afrikanernes erfaringer er på toppen af listen, sagde Ousmane Sy blandt andet i sin takketale. /jg

Tag til afrikansk street party i England

Det er ikke kun igennem Tony Blairs Afrika-kommission, at briterne sætter spot på det store kontinent. Tv-stationen BBC er koordinator på en række kulturarrangementer under overskriften 'Africa 05', hvor optræden, udstillinger, debatter, tv, radio og film er med til at sætte afrikansk kunst og kultur på dagsordenen. Det omfattende program rummer både glade dage med afrikansk gadefest og tid til

eftertanke for eksempel på British Museums udstilling, hvor man kan finde et 'livstræ' (Tree of Life) lavet af gamle våben fra Mozambiques 16 år lange borgerkrig. Find de mange interessante tilbud på www.bbc.co.uk/bbcafrica/africa05./jg

Fisk, afgrøder og træer for professionelle

Er man interesseret i bistand inden for landbrug, fiskeri og skovbrug, så er det værd at surfe hen på et nyt internetsite, som Danida har oprettet. Sitet er særligt rettet mod professionelle som for eksempel Danidarådgivere, ngo'er og virksomheder, som deltager i udviklingsarbejde. Meningen er at skabe erfaringsudveksling mellem fagfolk verden over.

På www.danida-networks.dk kan man også klikke sig ind på emnerne miljø og energi, vand og sanitet, sundhed, god regeringsførelse og uddannelse. Netværket er på engelsk. /jg

Vinderne af Danidas billedlegat er...

Danidas Verdensbilledlegat er chancen for på film at fortælle fængende historier fra Den Tredje Verden med en pose penge fra Danidas Oplysningsudvalg under armen. 227 ansøgninger fra studerende kæmpede om 10 portioner af 40.000 kroner til at lave en film under overskriften iværksættere. Nu er de bedste forslag fundet, og blandt bidragene kan man finde historierne om Taxakvinden fra Hebron og Kabul Skønhedssalon, men der skal også optages i Ghana, Guatemala, Indien, Kina, Uganda og Zambia. Læs om projekterne på www.3world.dk. Den endelige vinderfilm bliver kåret i november og vist både i København og Århus. /jg

Giv mig en lille ting

KENYA: Kito Kidogo – giv mig en lille ting, siger betjenten, skrankepaven eller den velbetalte parlamentariker i Nairobi så ofte, at bestikkelsen langt fra er en lille sag for den almindelige kenyaner. Udvikling har talt med skolelæreren, ngo'erne, de udenlandske diplomater og den mand, som har til opgave at ruske op i regeringen indefra. Dette er historien om et land, hvor korruption er selve systemet.

Tekst og fotos: Julie Grothen, Kenya

Den 18. januar 2004 bliver skolelærer Naftali Ong'awo stoppet af to civilklædte betjente, da han er på vej hjem sammen med sin bror. Naftali vil vide, hvad det drejer sig om og beder om at se betjentenes ID. Reaktionen kommer prompte: Naftali bliver taget i kraven, og hans bror får besked på at gå. Naftali bliver taget med til et hus, hvor nogle mænd sidder og drikker den hjemmebrændte alkohol chang'aa, som er ulovlig i Kenya. Mændene bliver anholdt, og det samme gør Naftali. Også han for besiddelse af det ulovlige hjemmebryg.

På politistationen får han besked på at betale for at slippe fri, men han nægter, og derfor skal sagen for retten. Mere end seks måneder tager det, før en kendelse bliver afsagt.

Afgørelsen er en pure frikendelse, for der er intet bevis for betjentenes påstande. Efter mere end et halvt års kamp er den 29-årige lærer blevet renset, men Naftali er ikke færdig med at kæmpe for sine og andre kenyaneres rettigheder.

Enden på Moi-æraen

På det tidspunkt, Naftali bliver anholdt, har regnbuekoalitionen NARC, med Mwai Kibaki som præsident, været ved magten i Kenya i et års tid.

Det var en bedrift at få skubbet den ellers så enevældige præsident Daniel Arap Moi af den trone, han havde siddet på i 24 år, og regnbuekoalitionen gjorde det med en dagsorden om at ende korruptionen og den ulige fordeling af Kenyas goder. Valget i december 2002 syntes at vise vejen for demokrati og menneskerettigheder.

Der var brug for nye tider, med en procentvis stigning i antallet af fattige fra 48,8 procent i 1990 til 56 i 2003, en befolkning der var vokset fra otte millioner i 1963 til mere end 31 millioner i dag. De rigeste 10 procent af kenyanerne tjener mere end 42 procent af den nationale indkomst.

Derfor var der også en meget stor forventning til Kibaki blandt almindelige kenyanere - og også donorerne ønskede den nye regering hjertelig velkommen. Nu var der nye muligheder for udviklingsbistanden, som i 1990'erne havde været kraftigt neddroget og fokuseret på projektstøtte gennem ngo'er og lokale myndigheder.

Kvalmepunktet

Den nye regering lagde godt ud med en reformproces; der blev skrevet strategier, og samarbejdet med privatsektoren og ngo'er fungerede i 2003 og i første halvdel af 2004, fortæller Mwalimu Mati fra Kenya-afdelingen af Transparency International, en Verdens-ngo der arbejder mod korruption.

Men at skrive strategier og at føre dem ud i livet er to meget forskellige ting, og som månederne gik, tørrede troen på regeringens løfter ind hos ngo'ere og udenlandske donorer.

- Vi nåede til et punkt i 2004, hvor vi savnede at se de gode intentioner ført ud i livet. Regeringen syntes, det var nok, at de var i gang med at undersøge korruptionssagerne og havde udnævnt John Githongo som præsidentens særlige rådgiver for korruption. De forventede, at vi bare stolede på dem uden at høre om detaljerne. Så kom skandalerne, og kritikken blev et større og større problem for politikerne. Også fordi de udenlandske diplomater brokkede sig, siger Mwalimu Mati.

Det var den britiske højkommisær, Sir Clay, der først tog bladet fra munden og holdt en tale, som siden blev kendt som bræk-talen. Han refererede til 20 konkrete sager om korruption og sagde, at 'grådigheden fik Kibakis regering til at kaste op over donorerne sko'. I samme periode begyndte de kenyanske medier for alvor at skrive historier om embedsmisbrug, bestikkelse og nepotisme i den kenyanske administration.

- Det eneste, jeg ønskede at gøre, var at hjælpe til ved at være et redskab for afsløringen af korruptionen og at støtte den offentlige debat. Jeg har to fordele; jeg får bedre oplysninger end de fleste gør, og jeg har diplomatisk immunitet og kan ikke skræmmes i samme grad som almindelige kenyanere stadig bliver, siger Sir Clay til Udvikling.

De større fisk

For millioner af almindelige kenyanere ser kampen mod korruption unægtelig håbløs ud, når tal fra Verdensbanken viser, at den kenyanske stat siden 2002 har mistet mere end én milliard dollars til korruption. Hvad kan man gøre mod så store summer, når man selv i det daglige møder korruptionen, hvis man skal have en navneattest til sin nyfødte, eller når netop anholdte bliver sluppet fri af politiet mod et beløb til betjenten, eller samme politi kræver penge til benzin for at køre ud og lave deres arbejde? For kenyanerne er kito kidogo en lille ting, der gør et ganske stort indhug i deres privatøkonomi. Så hvordan tage fat på de større fisk?

Viden til folket

Naftali Ong'awo – den anholdte skolelærer – var ikke sådan at stoppe. Han begyndte i juli 2004 som trainee på et såkaldt paralegal kursus i Kisumu i det vestlige Kenya ved Victoriasøen. Her blev han undervist i lovgivning, rettigheder og pligter ved seks ugers træning fordelt på et halvt år. Paralegals bliver også kaldt barfodsadvokater, og deres job er at gå ud i deres lokalsamfund og forklare almindelige borgere deres rettigheder og for eksempel hjælpe med at få fat i officielle formularer og udfylde dem – uden at skulle betale.

- I Kenya er korruptionen så voldsom. Det er regeringens aktører i særdeleshed - administrationen, det lokale overhoved og politiet. Alle dem i offentlige embeder. De ved, at den almindelige kenyaner, som ikke kender sine rettigheder, vil give dem bestikkelse, siger Naftali.

Kenyansk lov er skrevet på engelsk, men uden for de store byer taler man swahili og de lokale stammesprog, og i landsbyerne bor folk, der langt fra behersker engelsk. Det er også en grund til, at Naftali er sin opgave så bevidst.

- Anti-korruption må starte på græsrodsplan, den almindelige borger må indse, at korruption er dårligt, for korruption involverer normalt to mennesker; giveren og modtageren. Og hvis giveren siger nej, har modtageren ikke noget at gøre. Vi er født med disse rettigheder, siger han og lyder som en mand, der aldrig mere vil betale for det, der burde være hans kvit og frit.

I dag er Naftali Ong'awo i fuld gang med sit frivillige paralegal arbejde ved siden af jobbet som skolelærer. Han er ved at anlægge sag mod politiet for den uretmæssige anholdelse sidste år.

Barfodsjurister

I undervisningslokalet i Kisumu er et hold studerende i gang med at diskutere rettigheder. Der er 43 mænd og kvinder - cirka halvt af hver. Gruppen er snakkesalig, og underviseren Jeremiah Maroro bevæger sig engageret mellem tavle og deltagere i sine bjergstøvler i det hede undervisningslokale. Gruppen bidrager med erfaringer, kommentarer og spørgsmål undervejs.

Efter undervisningen i skyggen af et blomstrende træ fortæller nogle af kvinderne om kito kidogo. Selvom de er langt fra Nairobis magtcentrum og den storstilede korruption, så er bestikkelse og andre tvivlsomme betalinger også en del af deres dagligdag. Der er nok af historier at vælge imellem. Sidste

gang var i går, fortæller én. På vej til træningscenteret blev hendes bil stoppet ved flere politikontroller på vejen, og hendes chauffør blev ribbet for alt hvad han havde på sig. Hvad han skulle betale for, var ikke til at vide, for politimændene stak bare hånden frem, og i Kenya ved man godt, hvad det betyder. Kito kidogo – en lille ting.

Lederen af paralegal-træningen hedder Berne van de Graaf, og i hans firhjulstrækker kører man fint forbi politispærringerne, der ellers synes at lade alle trække ind til siden for et bidrag. Han er et kendt ansigt, lyder hans forklaring. De lokale betjente ved, han ikke vil betale, men vil gå videre med sagen, så nu får den hollandsk-fødte hvide mand lov til at køre lige igennem.

Paralegalism kom for alvor til Kenya i 1998, og nu er der uddannet mere end 320 'barfodsjurister' alene i Kisumu, blandt andet med støtte fra Danida og Mellemfolkeligt Samvirke i Kenya. Det nye kuld på 45 trainees vil være uddannet i juli. Et nyt hold på 30 starter til den tid, og når de er udklækkede, vil hele provinsen være dækket ind med hver sin lokale paralegal. Andre steder i landet foregår undervisningen efter andre retningslinjer, men bevægelsen går alligevel ud på det samme: At bringe viden til befolkningen om deres rettigheder gennem lokale paralegals.

- Kernen er bevidsthed. Ifølge en ny undersøgelse er 90 procent af den kenyanske befolkning ikke bevidste om deres rettigheder og lovens ord: Det skal der gøres noget ved. Vi vil forsøge at bygge os op til at blive en stærk organisation, så vi er bæredygtige også uden donorstøtte, for der er paralegals mange steder i Kenya, men det er ikke organiseret endnu, siger Berne van de Graaf.

Donorernes dilemma

Støtte til projekter som paralegal-træningen i Kisumu er noget af det, Danida kan gøre i kampen for et mere retfærdigt Kenya, mener den danske ambassadør, Finn Thilsted, som står i spidsen for den danske udviklingsbistand i Kenya.

- Vi kan ikke løse deres korruption. Kenyas udvikling er kenyanernes ansvar, det er ikke vort. Men vi vil gerne hjælpe, og vi har vel den rolle, at vi, som en god nabo, gerne vil give et råd om, hvordan man kan gøre de rigtige ting. Derfor siger vi jo også til dem, at korruption er ødelæggende, at de skal få styr på statsbudgettet og sørge for, at de penge, de har, bliver brugt til at forbedre de fattiges vilkår og sikre ordentlig sundhed og undervisning, samtidig med at de søger at skabe økonomisk vækst, siger Finn Thilsted.

De udenlandske donorer og den kenyanske regering mødtes i midten af april til et møde, hvor donorerne udtrykte bekymring over udviklingen i landet og lagde vægt på, at der skal handling til for at genskabe tilliden til Kibakis regering. Men donorerne tog også godt imod regeringens egen handlingsplan for indsatsen mod korruption, selvom armene langt fra er løftet i jubel endnu.

- Donorernes dilemma er: Hvad er den moralske retfærdiggørelse for at straffe de fattige for de riges synder? I en regering, hvor policymaking og udførelse er så svag, må vi følge vores bistand meget nøje. Men donorene udgør jo kun omkring 10 procent af det kenyanske budget, så de kan bare sige, vi skal rende og hoppe. Udvikling er glasuren på toppen af budgettet, siger Sir Clay.

Han understreger at kampen mod korruption ligger til grund for succes på alle andre udviklingsområder.

- Regeringsførelse er ikke ligesom andre udviklingsproblemer; det er på en platform for sig selv. De fleste udviklingstemaer kommer fra fattigdom, men korruption kommer fra de ekstremt rige, som også har magt. Hvis vi ikke får vendt udviklingen med korruption, så er der ikke meget andet vi kan gøre. Eller jo, vi kan gøre det, men det bliver dyrere og dyrere, siger Sir Clay der selv forlader Kenya for at gå på pension i juni.

Arbejdet indefra

I Nairobi sidder en mand, der er ganske kritisk over for niveauet af korruption i Kenya og faktisk bliver betalt af regeringen for at være det. Sådan tolker Maina Kiai i hvert fald selv sit mandat. Han er formand for Kenya National Commission on Human Rights, som egentlig var ment som en slags ombudsmand for menneskerettigheder. Maina Kiai har gjort korruption til den vigtigste del af kommissionens arbejde.

- Korruption er et spørgsmål om menneskerettigheder. Når først korruption sker, så tillader det diskrimination, og anti-diskrimination er grundlaget for menneskerettigheder. Korruption tager penge fra arbejdet med økonomiske, kulturelle og sociale rettigheder. Selvfølgelig tager korruptionen pengene fra dette ansvar. Og endelig skaber korruption en kultur af urenhed, som så påvirker civile og politiske rettigheder, så når folk tager ordet, bliver de generet, forklarer Maina Kiai.

Hans post er sikret frem til næste valg i 2007. Han kan umiddelbart ikke afskediges, og det har han tænkt sig at udnytte. Kommissionen laver ikke selv udredninger, men den informerer befolkningen, og opgaven er også at rådgive regeringen. En svær opgave. Tidligere på året forlod præsidentens særlige rådgiver i korruptionsspørgsmål, John Githongo, både sin post i Kenya, og siden er der ikke udpeget

en efterfølger. Mange tolkede Githongos forsvinden som en reaktion på modarbejdelse fra regeringen. Maina Kiai bekræfter, at der er en hel del at tage fat på internt.

- Det er den samme embedsmandsstab, de samme vaner, den samme arbejdsstil og den samme grådighed, som der var under Moi. Denne regering arvede netværkene. Vi har fået indarbejdet korruption i selve vores livsstil, det løber gennem årene på os. Vi har en kultur for, at man har ret til at modtage penge, hvis man er ansat i det offentlige – 'hvis jeg gør noget, så har jeg ret til noget'. Så alt her i landet promoveres af ønsket om at tjene penge, siger Maina Kiai.

Et af de alt for aktuelle eksempler er de lokale organer, som skal holde øje med parlamentsmedlemmernes brug af offentlige midler: De 210 såkaldte Constituency Development Funds (valgkredsens udviklingsfonde). De modtager årligt 20 millioner kenya shillings hver (cirka 1,5 millioner danske kroner), som skal gå til udviklingsprojekter i lokalområdet - problemet er bare, at pengene alt for ofte ender på bunden af parlamentsmedlemmernes egne store lommer. Her ser Maina Kiai en opgave.

- En del lokale ngo'er får penge til deres arbejde fra Constituency Development Funds. Vi skal træne dem i at overvåge fondene for at se, hvem der får bevillinger, men også at holde øje med selve gennemførelsen. Det kan være med til at skabe ansvarlighed nedefra og op. For vi har jo prøvet at håndtere korruption oppefra og ned med regeringen, men vi er nået et punkt, hvor vi må indrømme, at der er mangel på politisk vilje til at tage fat på det, siger Maina Kiai.

Det handler om værdier

I Kisumu, mere end 200 kilometer fra Nairobis magtcentrum, sidder kvinderne rundt om træet med de gule blomster og vil lige præcis gerne have indflydelse på valgkredsens udviklingsfonde. De vil gerne være med til at sikre, at parlamentsmedlemmerne ikke i fremtiden besætter lokalkomiteen med hustruer, medarbejdere og andre loyale folk, som ikke råber vagt i gevær, når pengene forsvinder ned i parlamentsmedlemmets lomme. Sådan som det at dømme efter kvindernes beretninger og de kenyanske avisers forsider foregår i dag.

Analysen fra ngo'er, medier og udenlandske diplomater er tæt på at være entydig. Kenyas fremtid afhænger i høj grad af folkets krav til regeringen – også selvom det ikke bliver det næste valg, der markerer et reelt vendepunkt.

- Jeg tror, 2007-valget bliver spildt, lige meget hvem der vinder, vil det blive noget i samme stil. Vi ved, hvad oppositionen kan gøre, for de har siddet ved magten i 24 år, og jeg tror ikke, de har ændret sig. Det gælder også de unge politikere desværre - korruption handler ikke om generationer, det handler om værdier, og de yngre er vokset op i et samfund, hvor værdisystemet er rystet, siger Maina Kiai.

Julie Grothen er journalistpraktikant i Udenrigsministeriets Kommunikationsenhed. julgro@um.dk

Dansk bistand til Kenya

Danmark har ydet bilateral bistand til Kenya siden landets uafhængighed i 1963. Fra slutningen af 1980'erne blev samarbejdet med præsident Moisi styret anstrengt på grund af den dårlige menneskerettighedssituation, udbredte korruption og dårligt lederskab. Den danske bistand blev skåret ned og nu givet direkte til distrikterne, ngo'erne og lokale projekter. Danmark koncentrerede sin indsats i det sydøstlige Kenya. Efter regeringsskiftet i 2003 er den danske bistand øget, og en landestrategi er under udarbejdelse.

Anti-korruption i lommeformat

Danida har udformet en 10-punkts 'Code of Conduct' for anti-korruption. Inden længe modtager Danida-ansatte ude i verden en lommebog, der fortæller om Danidas nul-tolerance politik over for korruption.

- Det er ikke noget nyt, at korruption er en forbrydelse. Men vi er blevet mere offensive over for vores samarbejdspartnere, fortæller Camilla Brückner fra Udenrigsministeriets Kontor for Udviklingspolitik. I Kenya bruger man allerede Danidas anti-korrupsions-kodeks, der vejleder om emner som interessekonflikter, misbrug af offentlige midler, personlig opførsel og ikke-diskrimination som et redskab i hverdagen.

- Det gælder både indadtil i organisationen og udadtil i forhold til vores udviklingspartnere. I Kenya har ambassadøren blandt andet skrevet et brev til alle de regeringsinstitutioner, som vi i det daglige samarbejder med. Budskabet var enkelt: 'Her er vores Code of Conduct - det viser, at vi fejrer for vores

egen dør, før vi fortæller andre, hvordan de kan takle korruption.' Korruption er et stort problem i et land som Kenya, og det skader aldrig at gentage et vigtigt budskab på en ny måde, siger ambassaderåd i Kenya, Anders Ørnemark. /jg

Mellemfolkeligt Samvirkes arbejde i kenya bremset

Den kenyanske regering har nægtet af forlænge arbejdstilladelserne til tre medarbejdere fra Mellemfolkeligt Samvirke i Kenya inklusiv ngo'ens lantedirektør Lotte Grauballe. Meddelelsen kommer efter, at regeringen i december 2004 anklagede organisationen for undergravende virksomhed i forbindelse med MS Kenyas arbejde med jordrettigheder - anklager som ifølge MS Kenya er blevet tilbagevist.

- Når regeringen vælger at slå ned på organisationer, som inden for rammen af den kenyanske lovgivning arbejder for en mere retfærdig fordeling af landets naturressourcer, spørger mange, om regeringen er på vej til at slække på sin forpligtelse vedrørende menneskerettigheder såsom ytringsfrihed, forsamlingsfrihed og organisationsfrihed, siger generalsekretær i Mellemfolkeligt Samvirke, Lars Udsholt, i en pressemeddelelse.

Mellemfolkeligt Samvirke og den danske ambassade i Kenya er i øjeblikket i dialog med den kenyanske regering for sammen at finde en løsning. /jg

En hvid plet på landkortet

Forskningsprojekt skal dokumentere effekten af offentlig-private partnerskaber i u-lande.

Af Stefan Katić

Afrika-kort af ældre dato er forsynet med en hvid plet inde i midten. Ukendt land, hvor ingen forskere eller opdagelsesrejsende har været. Det var dengang.

Man kunne fristes til at tro, at u-landsforskningen i dag for længst har afdækket alle hjørner af virkeligheden. Men nej.

Partnerskaber mellem offentlige organisationer og private virksomheder, der arbejder i udviklingslandene, har eksisteret i flere år. Alligevel er der kun få der har undersøgt resultaterne af disse partnerskaber. Nu skal et forskningsprojekt skaffe konkret viden, der skal erstatte gisninger om erhvervslivets engagement i udviklingsprojekter i Den Tredje Verden.

Det sker inden for et samarbejde mellem Institut for Statskundskab på Aarhus Universitet, virksomheder, Danida og FN's Udviklingsprogram (UNDP).

- Mine analyser skal både have fokus på projekternes effekter på virksomhederne og på de bredere samfundsmæssige effekter. Og så på, hvilke forhold der er afgørende for et partnerskabsprojekts grad af succes, siger cand.scient.pol. Mette Jørgensen fra Institut for Statskundskab, der er ved at konkretisere forskningsprojektet.

Senere skal hun rejse ud og undersøge en række partnerskabsprojekter, startet af nordiske virksomheder. Det er projekter som Danfoss, Aarhus United, Statoil, Tetra Pak, SAS og Coca-Cola (Nordic Region) har startet i forskellige dele af verden.

- De projekter, jeg nu skal ud og undersøge, spænder vidt både hvad angår problemfelt og geografi. Gevinsten er her, at det bliver en analyse med visse generaliseringsmuligheder, så den ikke kun kommer til at sige noget om eksempel Afrika, slutter Mette Jørgensen.

Og projekterne, som Mette Jørgensen nu skal ud og besøge, spænder vidt. Der er Statoil, der støtter udviklingen af den juridiske sektor i Venezuela. Der er Coca-Cola, der har hiv/aids-projekter over hele Afrika med forebyggelse og behandling af firmaets ansatte. Og der er Danfoss, som har et projekt i Beijing, der skal hjælpe kvinder i gang med at være iværksættere.

Havemøbler med omtanke

Er det rimeligt, at miljøorganisationen Nepenthes sætter danske butikskæder i gabestokken, fordi de ikke sælger miljømærkede

havemøbler? Eller er det et nødvendigt forsvar for regnskoven? Udvikling har set på sagen.

Af Poul Kjar

I april måned offentliggjorde miljøorganisationen Nepenthes for femte år i træk en forbrugerguide med de butikskæder, der henholdsvis sælger eller ikke sælger miljømærkede – FSC-certificerede – havemøbler.

FSC – Forest Stewardship Council – er en global miljømærkningsordning for tømmerproduktion, der kan sammenlignes med det danske Ø-mærke for økologiske fødevarer.

COOP Danmark (tidligere FDB) ligger alene på den grønne liste over forhandlere, der udelukkende sælger FSC-certificerede havemøbler.

Butikskæderne Jysk, Ikea og Bauhaus ligger på Nepenthes gule liste over butikker, der sælger FSC-certificerede såvel som ucertificerede havemøbler.

Og endelig på den røde liste finder forbrugerne otte danske butikskæder, der ikke eller kun i ringe grad forhandler FSC-certificerede havemøbler. Det er blandt andet Bilka, Magasin og ILVA (se boks). Dertil siger Nepenthes formand, biologistuderende Tove Maria Ryding:

- Det er dybt uansvarligt, at danske butikskæder forhandler så store mængder tropisk træ uden at gøre sig den mindste overvejelse om, hvorvidt produkterne er lovligt og bæredygtigt produceret. Deres møbler kan lige så godt være produceret af illegalt tømmer fra fredede regnskovsområder i Indonesien eller et andet sted.

Nepenthes anbefaler havemøbelkunderne at gå i en stor bue uden om disse butikker. Men spørgsmålet er, om det er rimeligt at sætte butikkerne i gabestokken, blot fordi de ikke sælger FSC-certificerede havemøbler. Der er således ikke tale om, at butikkerne bryder med dansk eller international lovgivning – det er heller ikke ulovligt at drikke letmælk uden Ø-mærket.

- Formålet med forbrugerguiden er først og fremmest er at komme i dialog med butikkerne om deres handel med møbler, der muligvis er fremstillet af ulovligt skovet træ. Vi har oplevet et meget konstruktivt samarbejde med flere butikskæder og ikke mindst COOP Danmark, fastslår Nepenthes-formanden.

For fem år siden var det kun 10 procent af COOP Danmarks havemøbler, der var FSC-certificerede, men i dag bærer alle havemøbler i Kvickly, Kvickly Xtra og Nettorvet FSC-mærket. Og ifølge indkøber Peter Hallum fra COOP Danmark er det en rigtig god forretning for koncernen. Han siger:

- Det er umoralsk og dumt ikke at gøre sig nogle tanker om, hvor træet kommer fra. Og det er efter min vurdering et udtryk for vanetænkning og travlhed, når konkurrenterne ikke følger vores eksempel og sælger produkter, der med garanti er lovligt og bæredygtigt produceret.

ILVA – et kundesegment

Så simpelt er det dog ikke ifølge produktchefen i ILVA, Palle Sundstrøm. I modsætning til tidligere kan ILVA nemlig ikke få FSC-certificeret teaktræ fra deres producenter i Indonesien.

- Vores møbler er unikke og kan ikke produceres andre steder, så det er ikke et spørgsmål om uvilje, men om at vi driver en forretning med en vis kvalitet. Den kvalitet kan vi ikke få på en fabrik i for eksempel Vietnam, der ikke har den fornødne knowhow, fleksibilitet etc.

Palle Sundstrøm tror ikke, at det får nogen kommerciel betydning, at ILVA hænges ud på Nepenthes' røde liste. ILVAs kunder går efter nogle andre produkter, end kunderne i COOP Danmarks butikker. Der er tale om to forskellige kundesegmenter.

- Vi lever af at sælge design og nye trends. Kig på deres havemøbler – det er det samme, som man solgte for 30 år siden, siger ILVA-produktchefen.

Til gengæld ærgrer det Palle Sundstrøm, at Nepenthes ikke giver ILVA kredit for at samarbejde med den anerkendte brancheorganisation Tropical Forest Trust, der oplærer forhandlere, fabrikker og træleverandører i retningslinier for bæredygtig produktion.

- Tropical Forest Trust bidrager til at gøre alle led i kæden lovlige og bæredygtige. Og derefter kan vi få vores produkter FSC-certificerede, forklarer Palle Sundstrøm fra ILVA.

Tove Maria Ryding anerkender Tropical Forest Trust som et fremragende redskab til at fremme FSC-certificering. Men hun mener ikke, at ILVA kan gemme sig under sit samarbejde, da virksomheden har meldt sig ind for ganske nyligt.

Et medlemskab i sig selv fortæller ingenting. Der skal først nogle FSC-certificerede møbler i butikkerne, siger Nepenthes formand.

I WWF Danmark er skovpolitisk medarbejder Jacob Andersen enig, og bakker op om Nepenthes forbrugerguide, hvor nogle kæder ender i gabestokken. Om end det ikke er en metode, som WWF Danmark selv ville anvende.

Hvem ka' – Bilka (måske)

Informationschef i Dansk Supermarked, Poul Guldborg, bryder sig generelt ikke om Nepenthes lister. Han mener, at de bryder med et væsentligt retsprincip, nemlig at man er uskyldig, indtil det modsatte er bevist.

- Nepenthes antager pr. automatik, at de havemøbler af teak, som ikke er FSC-mærkede, er lavet af illegalt tømmer, og det er urimeligt og forkert. I Danmark udgør det FSC-mærkede tømmer kun en meget lille del af den samlede tømmerproduktion, men det betyder da ikke, at resten er fældet illegalt, siger informationschefen og tilføjer:

- FSC udgør i øvrigt heller ikke nogen skudsikker garanti for, at alt er gået efter bogen. FSC-systemet har haft sine skandaler, mens vi til sammenligning aldrig har haft problemer med de møbler, vi selv får produceret.

- Det er en dårlig undskyldning, men hørt før, kommenterer skovpolitisk medarbejder Jacob Andersen fra WWF.

Ifølge Poul Guldborg sælger Bilka både borde og stole i egne mærker, men fører også FSC-certificerede havemøbler, så kunderne selv kan vælge. Og han understreger, at de havemøbler i Bilka, der ikke er FSC-mærkede, udelukkende er produceret af træ fra plantager, hvor der bliver genplantet. Det skal samhandelspartnerne skrive under på.

- Man skal naturligvis ikke tage den første og billigste leverandør, men finde en troværdig samhandelspartner med orden i papirerne fra myndighederne. Vi besøger vores leverandører og checker, at de overholder aftalerne. Men selvfølgelig kan vi ikke checke alt, det kan ingen, forklarer han.

Og det er netop problemet ifølge WWF Danmark. Jacob Andersen refererer til EU-kommissionens tal, der siger, at mindst halvdelen af al tømmer på det europæiske marked er illegalt. Af træet fra Indonesien er 80 procent illegalt, skønner EU-kommissionen.

- Det er en ekstrem situation og taler for, at man vender bevisbyrden om: Hvis man ikke har sikkerhed for, at træet er legalt, så er det nok illegalt, siger Jacob Andersen fra WWF.

Eller sagt på en anden måde; meget store dele af den ikke-økologiske mælk er 'sur', det vil sige produceret imod national lovgivning i oprindelseslandet.

Og derfor er ILVA og Bilka på Nepenthes' røde liste.

Aluminiumsmøbler på vej

På ét punkt er miljøorganisationer som Nepenthes og WWF Danmark enige med butikskæder som ILVA og Bilka. Der mangler retningslinier og lovgivning på området.

Det problem forsøger miljøorganisationerne WWF, FERN og Greenpeace at løse i et utraditionelt samarbejde med mere end 70 europæiske virksomheder, der er gået sammen i en fælles opfordring til EU om at vedtage en ny lovgivning, der forbyder import af illegalt tømmer til EU.

Erklæringen blev præsenteret i Europaparlamentet den 7. april, og er underskrevet af tre danske virksomheder: Jysk, KoppWood og COOP Danmark. Ifølge indkøber Peter Hallum fra COOP Danmark er det naturligt for Nordens største dagligvarekoncern at indgå i alliancen, da importen af billigt, illegalt træ destabiliserer tømmermarkedet.

Umiddelbart skulle man tro, at EU-kommissionen relativt smertefrit kunne udarbejde en lovgivning om noget, der i forvejen er illegalt, og få den vedtaget af EU-parlamentet og Ministerrådet. Men nej.

- Miljøorganisationen FERN har fået et advokatfirma til at lave et grydeklart forslag til en lovtekst, som EU-Kommissionen nærmest bare kan sende videre til vedtagelse. Men Kommissionen er ikke så samarbejdsvillig. Der er store kommercielle interesser på spil. Og i ministerrådet vil en sådan lovgivning nok også møde stor modstand, siger Jacob Andersen fra WWF.

Han tilføjer, at der i lovteksten er taget højde for, at lovgivningen ikke kommer i strid med WTO's regler, og dermed ikke kommer til at fremstå som en handelsforhindrende foranstaltning.

Lovgivning i Europa løser ikke problemet med import af ulovligt skovet tropisk træ, men gør det muligt at retsforfølge virksomheder i Europa, der ikke overholder europæisk lovgivning på området.

Handlen med havemøbler udgør i øvrigt kun en beskedent del af problemet, da træforbruget i for eksempel europæiske havneanlæg er langt større. Faktisk kan problemet med havemøblerne allerede være løst til næste år, da trenden er ved at ændre sig til fordel for aluminiumsmøbler.

Nepenthes forbrugerguide: www.nepenthes.dk/tropetrae

Den grønne, den gule og den røde liste

Den grønne liste, hvor
100 procent er FSC:

COOP 100 %

Den gule, hvor 21-99 procent af havemøblerne er FSC:

Jysk	57 %
IKEA	24 %
Bauhaus	21 %

Den røde, hvor 0-20 procent af havemøblerne er FSC:

Din Aktive Isenkræmmer	7 %
Silvan	6 %
Bilka	5 %
Harald Nyborg	4 %
Daells Varehus	4 %
Idé Møbler	0 %
Magasin	0 %
ILVA	0 %

Kilde: Nepenthes

Hvad er FSC?

FSC (Forest Stewardship Council) er et samarbejde mellem forskellige skovinteresser, der er blevet enige om retningslinier for bæredygtig skovdrift, der respekterer økonomiske, sociale samt naturmæssige interesser.

Retningslinierne fastsættes, så de passer til de lokale forhold. Selve vurderingen af et skovområde og anbefalingerne til de ændringer, der er nødvendige for at opnå certificering, foretages af uafhængige tredjepartskonsulenter, der er godkendte af FSC.

Der er med andre ord en tredeling mellem dem, der fastsætter retningslinier; dem, der foretager vurderingen efter retningslinierne og dem, der ejer skoven. Det er denne opsplitning, der sikrer uafhængighed i certificeringssystemet.

50.000.000 hektar skov er blevet FSC-certificeret i 57 lande. Det svarer til et samlet område på næsten 80 gange Danmarks skovareal. Over 20.000 produkter fra FSC-certificerede skove findes på det globale marked. 3.000 virksomheder er FSC-certificerede.

Kilde: www.fsc.org

En gulvrist fra regnskoven

Miljøorganisationen Nepenthes indgår i et samarbejde med COOP Danmark, Håndværksrådet og Merkur Bank om produktion af miljømærkede møbler i Honduras. Ny strategi fra Udenrigsministeriet sætter fokus på handel og bæredygtig udvikling.

Af Poul Kjar

Den lokale møbelproduktion i Honduras er en katastrofe. Der er masser af tropisk træ, men en ringe produktions- og designtradition. Honduras er således et typisk u-land. Men det er der råd for.

Miljøorganisationen Nepenthes er gået sammen med blandt andet COOP Danmark, Håndværksrådet og Merkur Bank om lokal møbelproduktion til det nordiske marked. Projektet arbejder med alle led af produktionen, lige fra træerne fældes til de endelige produkter forsegles i containere.

I Honduras inddrager Nepenthes miljømærkning - FSC-certificering - som et redskab til at forbedre forvaltningen af regnskoven og til at øge lokalbefolkningens indkomst gennem produktion af møbler. Den omtalte forbrugerguide tropetrae.dk er den hjemlige udløber af arbejdet i marken.

Det er COOP Danmark, der er aftager af møbelproduktionen, som finder sted på den lokale fabrik, Coatlahl, i det nordlige Honduras. Møblerne er designet af en ung dansk designer, Tobias Jacobsen, barnebarn af Arne Jacobsen. Om samarbejdet siger indkøber i COOP Danmark, Peter Hallum:

- Det var med en vis tøven, at jeg placerede den første COOP-ordre (2.200 gulvrister, red.) hos Nepenthes samarbejdspartner, Coatlahl. Der løb høns rundt på fabriksområdet, og de havde slet ikke den struktur og know-how, som det kræver at samarbejde med en multinational aktør som COOP Norden. Men produktet er blevet leveret i ret tid og i en meget høj og ensartet kvalitet.

- Inden Nepenthes gik i gang i Honduras, var der ikke den store interesse for certificering i landet. I dag er emnet bragt på den politiske dagsorden, og de bønder, der tidligere var i klørne på skruppelløse træopkøbere, får i dag betydeligt bedre priser.

Projektet har nu fået Danida bevilling på knap ni millioner kroner til en ny fase og er blevet yderligere styrket. Håndværksrådet er gået ind i samarbejdet og skal supervisere arbejdet med at styrke organisationen og udarbejde forretningsplaner og markedsstrategier.

Dansk Kapital

Den bæredygtige skovforvaltning og produktion af FSC-certificerede møbler i Honduras er dog ikke uproblematisk. Lasse Juul-Olsen, projektkoordinator i Nepenthes siger:

- Vi har haft et hav af problemer i forhold til alle led i processen. Det største problem er vel statsskovvæsenet, der har lagt alle tilladelser til skovning i et centralt kontor i hovedstaden. Det giver et led mere at være korrupt i, og det har betydet, at der har været forbud mod salg af tømmer og at nogle af vores eksportproduktioner er blevet meget forsinkede. Det bryder noget af tilliden til projektet.

Omfattende lobbyvirksomhed har dog skabt større lydhørhed internt i statsskovvæsenet.

- Et andet problem, som har været tæt på at stoppe møbelproduktionen, er mangel på kapital. Det er utroligt dyrt at optage lån i Honduras – op mod 40 procent i rente om året – og det er hidtil gået ud over produktionsvolumen.

Men det er der nu også fundet en løsning på. Danske Merkur Bank er gået ind som en finansiel samarbejdspartner og har lavet en låneordning under betegnelsen 'konto for bæredygtig verdenshandel', hvor det er indlånerne, der bærer risikoen for eventuelle tab i Honduras og andre u-lande.

Produktionen er for alvor ved at blive bæredygtig, og i Udenrigsministeriets nye strategi for Handel, Vækst og Udvikling er projektet trukket frem som et eksempel på dansk støtte til handel med bæredygtige skovprodukter.

Udenrigsministeriet giver også støtte til etablering af et FSC-certificeringssystem i det vestlige Afrika, hvor illegal tømmerhandel er med til at finansiere mange af kontinentets blodige konflikter.

En tynd kop ngo-te

En 2015-konference mandede ud i et lidt tyndt idékatalog til udviklingsministeren og søsatte samtidig en folkelig kampagne, der ikke sætter danmarksrekord i opmærksomhed.

Af Poul Kjar

'Udryd fattigdom nu' var parolen på den konference, der torsdag den 28. april indledte tre dages folkelig kampagne med deltagelse af mere end 60 danske interesseorganisationer, politiske partier og en enkelt erhvervsvirksomhed for at sætte fokus på 2015 Målene om at halvere verdens fattigdom.

På konferencen i København samlede organisationerne erfaringer og udarbejdede et fælles sæt anbefalinger til regeringen, der blev overrakt udviklingsminister Ulla Tørnæs forud for FN-topmødet den 14.-16. september i New York, hvor indsatsen frem mod de otte mål skal evalueres.

Men anbefalingerne i form af et idékatalog vil nok ikke få Kofi Annan til at ryge op af stolen i benovelse. Her et par af anbefalingerne relateret til 2015 Målene:

Skolepiger i Danmark skriver sammen med piger i u-landene for at give pigerne i syd et nyt incitament til at komme i skole og til bedre at forstå relevansen af at gå i skole. (Mål 2 og 3)

Politisk prioritering af landområder (Mål 4 og 5). Flere midler til lokalsamfundets indsats for forældrelose og syge. Sammentænk AIDS og konfliktindsats/forebyggelse. (Mål 6)

Fra flere af deltagernes side blev det kritiseret, at der var sat for lidt tid – halvanden time - af til at formulere kreative og konstruktive forslag til, hvordan Danmark kan bidrage til at opnå 2015 Målene.

Dagens program rummede foruden workshops også oplæg om, hvordan det går med at nå målene i henholdsvis Eritrea og Botswana. Balloner mod fattigdom

Konferencen var startskuddet til en tredages folkelig kampagne med musik, taler, uddeling af 2015-oplysningsmateriale, balloner etc. rundt omkring i 10 danske byer.

Udvikling ringede rundt til en række af de lokale kontaktpersoner på kampagnen for at høre, hvordan budskabet om at halvere verdens fattigdom var blevet modtaget i Odense, Randers, Ålborg, Århus etc.

Karen Bendsen fra Red Barnets lokalafdeling i Randers sagde:

- Jeg synes, at det er gået godt. Vi var 10-15 aktive fra Red Barnet, Dansk Flygtningehjælp, Radikal Ungdom og Socialdemokratisk Ungdom, der uddelte 1000 foldere og indsamlede 2015-postkort til statsministeren på Rådhusstrædet, hvor der også var en scene med et band fra gymnasiet.

- Men vi må erkende, at vi ikke har fået ret meget i de lokale medier. På det punkt har vi ikke været gode nok, og der skal vi nok være mere offensive næste gang.

Det er ikke kun de lokale medier i Randers, der er svære at råbe op i forhold til 2015 Målene. Billedet er det samme i flere af de andre jyske byer, men der er dog også flere eksempler på, at lokalaviserne har dækket kampagneaktiviteterne, blandt andet på Fyn og i Århus.

Kampagner i konkurrence?

Spørgsmålet er, om timingen af den folkelige 2015-kampagne samtidig med, at der har været Danmarksmesterskabet i indsamling (DMI), har været uheldig. Dertil svarer én af arrangørerne af den folkelige 2015-kampagne, informationsmedarbejder Christine Drud fra UNDP:

- 2015 Målene er jo en ramme for alt udviklingsarbejde, så der er ikke tale om et konkurrenceforhold mellem 2015 kampagnen og DM i indsamling.

Christine Drud mener, kampagnen er kommet godt fra start, men at det er klart, at kendskabsgraden endnu ikke kan matche sig med svenskernes 27 procent. Hun siger, at de tre kampagnedage skal evalueres og derefter besluttet det, om de 60 danske organisationer også i fremtiden skal lave konferencer og oplysning under samme flag.

Eritrea og Botswana på vej mod flere af 2015 målene

På konferencen berettede Christian Balslev-Olesen, landechef for Unicef i Eritrea, at med en fremskrivning af den nuværende økonomiske vækst vil Afrikas yngste nation med en befolkning på 3,7 millioner mennesker være i stand til at opfylde seks ud af de otte mål i 2015.

Eritrea vil dog ikke kunne halvere fattigdommen (Mål 1) eller sørge for at alle børn kommer i skole (Mål 2) inden 2015. Alligevel er Eritrea et eksempel på, at det kan lade sig gøre at nå målene i Afrika, understregede Christian Balslev-Olesen. Han sagde, at det der mangler for at nå de sidste to mål er politisk opbakning, men i høj grad også finansiering.

- Hvordan kan det være, at når der skal sendes penge til fredsbevarende missioner, så er finansieringen ikke et problem, Men når det handler om 2015 Målene – børns overlevelse - så er finansieringen et stort problem, spurgte Christian Balslev-Olesen retorisk.

Han tilføjede, at FN's fredsbevarende styrke mellem Eritrea og Etiopien koster 220 millioner dollars om året, mens Eritrea modtager udviklingsbistand for 134 millioner dollars årligt.

Bjørn Førde, tidligere generalsekretær i Mellemfolkeligt Samvirke, i dag landechef for UNDP i Botswana i det sydlige Afrika, fortalte, at Botswana helt sikkert når de tre første mål, mens det er mere usikkert med Mål 4-7.

2015 Målene (FN's Årtusindeerklæring)

1. Halvere fattigdom
2. Sikre skolegang for alle børn
3. Sikre kvinder ligestilling
4. Nedbringe børnedødeligheden med to tredjedele
5. Nedbringe dødeligheden blandt gravide og fødende kvinder med tre fjerdedele
6. Stoppe spredningen af hiv/aids og andre smitsomme sygdomme
7. Sikre et bæredygtigt miljø
8. Skabe et globalt partnerskab for udvikling

38.071.939 kroner

– til forældreløse børn i Afrika.

Tekst og foto: Julie Grothen

Jecinta Akinyi hedder hun. Pigen i den røde trøje. Hun er seks år, og hun er en af de mere end 43 millioner afrikanske børn, der mangler en mor eller far. Jecinta bor i SOS Børnebyen i Buru Buru øst for Nairobi i Kenya, og her har hun fået en ny familie bestående af ni søskende og en mor. Hun får mad hver dag, får undervisning og har endda en legeplads. Jecinta er heldigere end de fleste afrikanske forældreløse.

Aids har revet mor eller far væk fra 15 millioner afrikanske børn, og derfor donerede danskere mere end 38 millioner kroner til at støtte projekter gennem DM i indsamling, der var et fælles initiativ fra Danmarks Radio, indsamlingsorganisationernes brancheforening Isobro og Dansk Tipstjeneste. I alt 19 projekter i 12 forskellige afrikanske lande får gavn af danskernes donationer.

Over for Børnebyen, hvor Jecinta bor, har SOS oprettet et familiecenter, hvor mænd, kvinder og børn kan blive testet for hiv/aids, modtage rådgivning og behandling. På den måde får udsatte familier og børn i lokalområdet en tiltrængt hjælp. Familiecenteret i Buru Buru modtager omkring to millioner kroner fra DM i Indsamling.

Læs mere om indsamlingen og de øvrige projekter på
www.dmiindsamling.dk

/jg

Doktor Pjuskebusk på arabisk?

Dansk børne-tv har længe fået gode karakterer. Nu indleder Danmarks Radio og tv-stationer i Jordan og Syrien et samarbejde om tv til børn.

Af Julie Grothen

Danske børn kender den ranglede og kittelklædte dr. Pjuskebusk i Sebastian Kleins komiske skikkelse. Med ham ved hånden får de mindre tv-seere en indføring i noget af al den underholdning, en skov kan byde på. Og det er ikke ren biologitime - der er også plads til sjov og ballade og konkurrencer om at gætte en lort.

Kinda Nasli er vært på et børneprogram i Syrien, og selvom hendes tv langt fra er så gakket som Pjuskebusk, så trækker hun på nogle af de gode erfaringer, den danske B&U afdeling har draget gennem årene. Lige fra dengang det var Sebastian Kleins far, Jesper, der jævnligt dukkede op i børnetime.

Kulturel udveksling og fredsproces

Gennem den danske konsulentvirksomhed International Media Support (IMS) har Danmarks Radio indledt et samarbejde med syrisk og jordansk tv om at skabe en serie af børneprogrammer, hvor man følger børn i Syrien og Jordan.

Når de første seks korte film er produceret, skal de vises både i Syrien, Jordan og i Danmark. Selvom Danmarks Radios børne-tv er hæderkronet, er projektet ikke en overlevering af viden; fokus ligger på den kulturelle udveksling og det forpligtende partnerskab, forklarer direktør for International Media Support, Jesper Højbjerg.

Medierne har en enorm betydning for fremtidens udvikling i Mellemøsten, men børne-tv bliver ofte overset til fordel for de seriøse voksenprogrammer, forklarer Kinda Nasli, som Udvikling fanger under et besøg i København.

- Det er vigtigt at promovere fred, og børnene er det oplagte udgangspunkt for en fredsproces. Men børneprogrammer kommer altid sidst i rækken, når der prioriteres. Vi prøver at få forståelse for, at det er vigtigt at arbejde med børn. Mediernes rolle i Mellemøsten er meget i fokus i øjeblikket, det skal børne-tv også være, siger Kinda Nasli.

Kampen om børnene

I hjemlandet Syrien har Kinda Nasli programmet The Road of the Bees (Biernes gade). Det er et 40 minutter langt program med mange kortere indslag undervejs. Og det er en af de ting, hun har taget til sig fra sit møde med dansk tv.

I Syrien er der ellers som hovedregel to slags børne-tv: Synkroniserede tegnefilm, der fås fra alle satellit-kanalerne, og meget alvorlige programmer, der informerer børn om emner som sundhed og

forurening. Det, der mangler, forklarer Kinda Nasli, er programmer der tager børnene alvorligt og respekterer deres problemer i øjenhøjde.

- Vores mål er at vinde børnene tilbage. Vi skal have deres tillid til, at vi ikke er kedelige.

En del af dialogen

Det arabisk-danske børne-tv-samarbejde søger om støtte fra Det Arabiske Initiativ, der blev lanceret af den danske regering i 2003. Initiativet skal hjælpe til at skabe en bredere dialog mellem Danmark og landene i Mellemøsten. Der er afsat 100 millioner kroner årligt til Det Arabiske Initiativ.

Det Arabiske Initiativ:

www.um.dk/da/menu/Udviklingspolitik/LandeOgRegioner/Mellemoesten/DetArabiskeInitiativ/

International Media Support:

www.i-m-s.dk

Så kom Tsunami-evalueringen

Udenrigsministeriets håndtering og evaluering af flodbølgekatastrofen er et varmt emne i offentligheden, mens nødhjælpsindsatsen i Sydøstasien lever et stille liv. Udvikling har set på den del af evalueringsrapporten, der analyserer den humanitære indsats.

Tekst og foto: Poul Kjar

Udenrigsministeriets evaluering af den humanitære tsunami-indsats til 200 millioner kroner omtaler en række problemstillinger, der bliver fulgt op med et sæt anbefalinger til, hvordan vi fra dansk og international side bliver bedre til at håndtere fremtidige katastrofesituationer.

I analysen af den danske humanitære indsats, der indgår som en del af den samlede tsunami-evaluering, fremgår det, at de internationale organisationer i starten var relativt langsomme med at få beskrevet katastrofens omfang og karakter, mens de internationale medier havde en mere realistisk vurdering.

Der står også i rapporten, at FN's koordineringskontors informationer om behovene i de ramte områder til tider var upræcise, og det vanskeliggjorde arbejdet med at udsende dansk materiel.

Ifølge Udenrigsministeriet bør FN's koordineringskontor OCHA derfor styrkes for at fremme hurtigere og mere præcise oplysninger i humanitære katastrofer, og det skal overvejes, om Danmark skal bidrage til at styrke FN's vurderingshold med mere personel.

Udenrigsministeriet skriver endvidere, at der opstod problemer med de informationer, der kom fra EU-kommissionens informationsmekanisme (MIC), der ikke altid svarede overens med de informationer, der kom fra FN-systemet. Ifølge rapporten skal det derfor undersøges nærmere, at der er brug for begge informationssystemer.

Dyrt at sende mobilhospital til Indonesien

Udenrigsministeriet skriver, at udsendelse af personel er en omkostningseffektiv ordning.

Men i fremtiden skal det overvejes, om det for eksempel er for dyrt at udsende et mobilhospital og eftersøgningshold til Indonesien. I stedet kunne Danmark støtte tilsvarende indsatser gennem internationale organisationer, der allerede er til stede i katastrofeområdet.

Rapporten omtaler, at Beredskabsstyrelsen ydede et stort arbejde med organisering og udsendelse af vandanlæg etc., og at der blev inddraget anlæg fra forsvaret og indkøbt nyt materiel.

Udvikling fulgte i øvrigt arbejdet på Sri Lanka med at rense vand og oplevede de faktiske problemer med for eksempel vandrensningsanlæggene, der blev indkøbt i største hast, og som reelt set ikke var tilpassede en katastrofesituation (læs Udvikling, januar 2005 – www.udvikling.dk). Anlæggene var beregnet til at rense procesvand til industrien.

Endeligt omtaler rapporten, at der manglede kommunikation, logistik, flykontrol og fysisk planlægning i forbindelse med tsunami-katastrofen, og at det muligvis er inden for disse områder, hvor Danmark har de facto ekspertise, at der i fremtiden skal sættes.

Ulla Tørnæs ser på anbefalingerne

Ifølge udviklingsminister Ulla Tørnæs er det vigtigt at vurdere de danske og internationale erfaringerne af indsatsen, og hun fremhæver især to af evalueringsrapportens anbefalinger:

Ulla Tørnæs er meget optaget af ideen om et modulbaseret system inden for EU's civile beredskab. Hun siger:

- Det handler om at opbygge et beredskab, hvor landene melder ind, så alle ikke stiller med et felthospital det samme sted. Hvor landene bidrager med deres ekspertise på forskellige områder til én pulje.

Også udarbejdelsen af en kort manual lægger ministeren vægt på. Ideen er, at en manual for en hurtig og konkret dansk humanitær reaktion kort og præcist kan opgøre de nødvendige skridt til at sikre en effektiv udnyttelse af danske humanitære ressourcer.

Se tv og få et skævt billede af verden

Tv-stationernes nyhedsdækning af den fjerne verden er skæv, overdramatiseret, brændpunktsfokuseret - med et enormt fokus på terror og trusler. Men seerne foretrækker længerevarende faktaprogrammer om almindelige mennesker.

Af Poul Kjar

Længerevarende faktaprogrammer giver tv-seeren nogle anderledes beskrivelser af verden langt herfra, end nyhedernes og nyhedsmagasinerne er i stand til.

Men sagen er, at ikke mindst værtsbårne rejseprogrammer er vigtige bidrag til det samlede billede af den fjerne verden – og uhyre populære med kanon høje seertal.

Det skriver Lars Kabel, lektor på Danmarks Journalisthøjskole i rapporten *Verden langt herfra*, som er en analyse af nyheder og faktaprogrammer på dansk tv.

Rapporten undersøger, hvordan DR og TV2 forvalter deres public-service rolle i forhold til programmer og nyheder om og fra den fjerne verden inden for en tidsperiode på ét år, nemlig 2003. Lars Kabel har valgt at definere og afgrænse den fjerne verden til ikke-vestlige kulturer, u-lande og mellemindkomstlande som Argentina og Thailand.

Den videnskabelige tilgang består af en kortlægning af nyhedsudsendelserne på DR1, DR2 og TV2 i 2003, og analyse af nyhedernes landevalg, emner og journalistisk form. Seertalsanalyser og indholdsanalyser af udvalgte dokumentar- og rejseprogrammer, og en såkaldt fokusgruppeundersøgelse, der giver et billede af, hvordan seeren opfatter tv-stationernes bearbejdelse og vinkling af ikke-vestlige kulturer og lande.

Resultatet er ikke overraskende, at tv-stationernes nyhedsdækning fokuserer på brændpunkter og dramatiske situationer, som er med til at give et negativt og ensidigt billede af den fjerne verden. Mens fokuspersoner udtalte et behov for at få historier fra den fjerne verden uddybet for dermed at få indblik i og en bedre forståelse for problemstillingerne.

Til gengæld fik mange af fokuspersonerne et anderledes og positivt indtryk af Indien via DR-serien *Vagn i Indien*. Programmerne placerer seeren i en afslappet og udramatisk oplevelsessituation i forhold til den fjerne verden – og står således i skarp kontrast til det konfliktfyldte og normalt negative indtryk fra nyhederne.

Rapporten rummer også interessante interviews med tv-producenter og redaktører, et bud på fremstillingen af Den Tredje Verden fremover og ikke mindst en model og en tese om nyhederne i risikosamfundet.

Verden langt herfra. En analyse af nyheder og faktaprogrammer i dansk tv. Rapport fra Center for Journalistik og Efteruddannelse (CFJE). April 2005.

Udvikling inviterer til læsermøde i på Chester's Bogcafé med rapportens forfatter Lars Kabel. Det sker tirsdag den 7. juni kl. 19.00 på Chester's Bogcafé, Strandgade 26, 1401 København K.

Vedvarende energi – men i størrelse XXL

Verdensbanken vil bruge flere penge på at producere miljøvenlig energi i u-landene. Det kan Grundfos, som i 20 år har leveret miljøvenlige pumper til

fattige lande. Alligevel er det tvivlsomt, om den danske virksomhed kan komme i betragtning.

Af Sine Schack Vestergaard

Verdensbanken har i 2004 forpligtet sig til at sætte turbo på den vedvarende energi ved at øge sin støtte til for eksempel vindmøller, vandkraft, solfangere og biogasanlæg i Den Tredje Verden.

Verdensbanken og en række donorer, heriblandt Danmark, ser nemlig en høj grad af sammenhæng mellem miljøvenlig energi og kampen mod fattigdom. De fattige er særligt udsatte over for de konsekvenser, der følger af klimaændringer forårsaget af vores høje forbrug af kul og olie. Oversvømmelser og ørkenspredning er nogle af de miljøkatastrofer, som forskerne mener har forbindelse til vores energiforbrug, og som især rammer verdens fattigste i Afrika og Stillehavet. Desuden er vedvarende energi som små solpaneler og vindmøller oplagte energikilder for de fattige ude på landet: En gammeldags generator kræver diesel, mens sol og vind – når investeringen først er gjort – er gratis brændstoffer.

Pumper mod fattigdom

Den danske pumpevirksomhed Grundfos har siden midten af 80'erne leveret pumper til de fattige dele af verden, og virksomheden har udviklet en speciel pumpe til tredjeverdenslande. Pumpen kører på vedvarende energi som sol og vind, og den vil også kunne bruges til biomasseanlæg, hvor man for eksempel udvinder energi ved at brænde husdyrgødning og affald, noget der er tilgængeligt i alle landsbyer. Projektleder Jens Ove Frederiksen fra Grundfos ser derfor meget positivt på Verdensbankens intentioner:

- Det er helt klart, at vedvarende energi er til gavn for de fattige. Vi har for eksempel leveret pumper med solceller til et projekt, der gik ud på at opstille en vandpost i gården på den lokale skole. Ud over at landsbyens vandforsyning blev bedre, betød det også, at pigerne fik tid til at komme i skole. I stedet for at bruge flere timer dagligt på at gå til brønden og tilbage igen, kunne de nu tage vandet med hjem fra skole, fortæller Jens Ove Frederiksen.

- Det afgørende er, at pumperne drives af sol eller vind. Alt for ofte har man set landsbyer, der har fået en fin generator, men så ikke har råd til at købe brændstof til den.

Jens Ove Frederiksen understreger, at det er meget vigtigt at tænke ind i projekterne, at landsbyboerne skal undervises i at vedligeholde deres pumpe, og i mange projekter bliver der dannet en lokal vandkomite, der er ansvarlige for den. Et andet problem kan være, at solcellerne bliver stjålet. Derfor kører Grundfos' pumper ved hjælp af en særlig slags solfangere, der kun kan drive pumpen og ikke for eksempel sættes til en radio.

- Kun én gang har vi været ude for, at sådan en er blevet stjålet. Der var det fordi, at manden ville bruge den flotte glasplade til bord, fortæller Jens Ove Frederiksen.

Selv om Jens Ove Frederiksen altså har gode erfaringer med vedvarende energi, er han dog ikke sikker på, at Grundfos vil kunne lege med, når Verdensbanken lukker op for pengesluserne, med mindre antallet af vandforsyningsprojekter sættes op.

- Min fornemmelse er, at når de snakker projekter, så snakker de også automatisk millioner. Vores pumpe til 15.000 kroner kan forsyne op til 200 mennesker med vand, så der er lang vej, før vi når en projektstørrelse, der matcher Verdensbanken, siger han.

Energi – et 2015 Mål?

Også udviklingsminister Ulla Tørnæs er glad for vedvarende energi.

På et møde med Verdensbanken den 27. april slog hun til lyd for, at adgangen til energi burde have været med blandt FN's 2015 Mål – de mål verdenssamfundet har forpligtet sig til at nå for at halvere verdens fattigdom inden 2015.

Danmark har netop givet 45 millioner kroner til en fond for vedvarende energi under Verdensbanken.

Dæmninger slugte pengene

Verdensbanken brugte i perioden 1990-2004 over otte milliarder dollars på vedvarende energi.

Størstedelen gik til store vandenergiprojekter, det vil sige store dæmninger, der producerer strøm med en kapacitet på over 10 megawatt.

Til mindre vandenergiprojekter, geotermiske anlæg (hvor man udnytter jordens varme), solenergi, vindmøller og biomasse-projekter gik i alt knap 2,3 milliarder dollars.

Sukker med succes

Hvad skal komme først for at sætte udvikling i gang: bistand, handel, adgang til kredit, en velfungerende privatsektor eller infrastruktur? Sukkerbønderne i Kilombero-dalen i Tanzania ved af bitter erfaring, at det hele skal til på én gang, og de kan nu fortælle en sjælden solstrålehistorie fra Afrika.

Tekst og fotos: Jesper Heldgaard

- I have a lot of money, siger Dickson Munguruta med et bredt smil. Hans engelske er ikke det bedste, men han vil gerne vise rundt i det store hus, han er ved at få bygget, og fortælle om sine to Massey Ferguson-traktorer og to lastbiler, en Scania og en Leyland. Dickson er rig og stolt af det. For hans rigdom er skabt ved ærligt arbejde. Han er bonde og har tjent 'a lot of money' ved at dyrke sukkerrør.

Kilombero-dalen – cirka 350 kilometer vest for Tanzanias hovedstad Dar es Salaam – er grøn, varm og frodig. Det er et oplagt sted at dyrke sukkerrør, og her er masser af land. Også uden at genere naboen, Selous Game Reserve, Afrikas største vildtreservat.

Året efter Tanzanias uafhængighed i 1961 indviede private investorer da også en sukkerfabrik i dalen. Simon Nadhcuwa har leveret sukkerrør til fabrikken lige siden og husker, hvordan traktorer og moderne landbrugsmaskiner blev sat ind for at forvandle jungle til sukkerrørsmarker. Optimismen var stor, men der skulle gå mange år, før sukkeret for alvor bragte udvikling og velstand til den grønne dal.

Fra slutningen af 1960'erne nationaliserede Tanzanias regering under ledelse af Julius Nyerere stort set alle større virksomheder og banker i landet, blandt andet sukkerfabrikkerne. Det gik også ud over landets allerførste sukkerfabrik fra 1930, den A. P. Møller-ejede Tanganyika Planting Company i Moshi.

Betaling i sukker

Et perfekt klima. Et trygt hjemmemarked, som Tanzania beskyttede med en høj sukkertold. Og en massiv bistand udefra. Danmark støttede for eksempel over en årrække Tanzanias sukkersektor med statslån på 235 millioner kroner til fabrikker, vandingsanlæg med mere.

Alligevel gik det helt galt for den statsdrevne sukkerindustri, og produktionen raslede ned.

Den unge, tanzanianske stat havde gæbt over for meget. Den havde hverken penge eller ressourcer til at vedligeholde sukkerfabrikkerne og heller ikke til at betale kreditorerne:

- Vi kunne aldrig være sikre på, om fabrikken kunne aftage årets høst af sukkerrør, og selv om den kunne, var vi heller ikke sikre på at få vores betaling, husker Simon Nadhcuwa. Nogle år fik vi betaling i sukker, som vi så selv måtte forsøge at sælge, smiler han resigneret.

Det store sukkerboom

Fra 1992 lagde regeringen – hårdt trængt – kursen om. Markedskræfterne skulle slippes fri, udenlandske investorer bydes velkommen, og de mange kuldsejlede statsforetagender skulle privatiseres.

Men privatiseringen gik trægt. Det ville kræve store investeringer at få fabrikkerne op i omdrejninger igen. Endelig – i 1998 – overtog det sydafrikanske firma, Illovo Sugar, 55 procent af aktierne i Kilombero Sugar Company, for omkring 15 millioner dollars.

'Rent udsalg. Alt for billigt. Nyerere ville ikke have brudt sig om det', sagde mange i Tanzania og henviste til, at sydafrikanerne fik både fabriksanlæg, enorme marker, vandingsanlæg, udstyr, biler, huse og veje med i købet.

Mange var skeptiske, da sydafrikanerne, der stort set alle er hvide, rykkede ind. Men nu anerkender de fleste, at sydafrikanernes indtog blev et vendepunkt. Produktionen er firedoblet på blot syv år. Frem til 1998 fik de 2.000 private bønder, der leverede sukkerrør til fabrikken, kun nogle gange deres betaling. Nu har mere end 5.000 landmænd en sikker, årlig indtægt fra sukkerrør.

Eventyret har forvandlet Kilombero: Der bygges huse, så folk med mange års negative erfaringer fra Afrika ville tro, at en masse af byens indbyggere pludselig er blevet valgt til parlamentet. Skolerne oplever en hidtil uset tilstrømning af elever. Optimismen bobler. Sukkerboommet kan ses.

Kredit fra dansk-støttet bank Illovo Sugar kan ikke tage hele æren for forvandlingen. De lokale bønder har været i stand til hurtigt at udvide produktionen af sukkerrør, fordi de har adgang til rådgivning og billige kreditter gennem små andelskasser. Andelskasserne er knyttet til CRDB Bank, som Danmark bogstaveligt talt har aktier i. Banken blev etableret helt tilbage i 1971 som en statsejet udviklingsbank og fik i løbet af de næste årtier i alt 216 millioner kroner i støtte fra Danmark.

I 1994 blev banken privatiseret. Den danske stat indskød 20 millioner kroner i aktiekapital, svarende til 30 procent af den samlede aktiekapital. Resten ejes af ikke mindre end 11.200 tanzanianske småaktionærer. Banken når via andelskasser, som ejes af lokale landboforeninger, ud i hver en afkrog af Tanzania og kan tilbyde mikrokreditter, rådgivning, ja, endda elektroniske hævekort, TemboCard ('elefantkort').

Mens bønderne kan nøjes med mikrokreditter, har CRDB også ydet millionlån til de privatiserede sukkerfabrikker, for eksempel 10,5 millioner dollars til Kilombero Sugar Company til at modernisere produktionen og udbygge infrastrukturen, så det er muligt at fragte de tunge sukkerrør fra mark til fabrik.

- De nye investorer har virkelig sat noget i gang, siger Jens Ole Pedersen, dansk vicedirektør i CRDB Bank. Men succesen skyldes jo også, at der var et potentiale her i forvejen: Fabrikkerne var her, ekspertisen, bønderne, der kan levere sukkerrørene, og os, der kan yde lån. Nu ser vi pludselig en masse resultater af den bistand, Tanzania fik fra blandt andet Danmark de første mange år, og som i første omgang så ud til ikke at have virket.

EU truer succesen

Alle Tanzanias fire gamle sukkerfabrikker er blevet – eller er ved at blive – moderniseret og udvidet. Det betyder, at Tanzania snart kan dække hele sit eget forbrug af sukker på 450.000 tons om året.

Dave Coates, sydafrikansk direktør på Kilombero Sugar Company, ville gerne udvide produktionen endnu mere, men så skal Tanzania eksportere sukker og konkurrere på verdensmarkedet.

- Og det kan vi ikke. Statsstøtte til sukker og garanterede mindstepriser – især i EU – betyder, at verdensmarkedet oversvømmes med dumpet sukker, der kan sælges billigere, end noget land kan fremstille det. Hvis alle subsidier og støtteordninger forsvandt, og vi fik mulighed for at udvide vores produktion, så kunne vi sænke vores produktionspris og konkurrere på verdensmarkedet.

Verdenshandelsorganisationen, WTO, har erklæret EU's sukkerordning i strid med WTO-reglerne, og EU har taget fat på en forsigtig reform, men der er fortsat lang vej til frihandel på sukkerområdet.

Fra de rige lande lyder det oftere og oftere, at øget markedsadgang alene ikke løser udviklingslandenes problemer. På grund af dårlig infrastruktur, bureaukrati, en dårligt fungerende privat-sektor og mange andre interne problemer, de såkaldte 'supply side constraints', er udviklingslandene slet ikke i stand til at udnytte den markedsadgang, de allerede har. Og det er problemer, som udviklingslandene selv må tage hånd om, lyder det.

Men i Kilombero-dalen har de løst 'supply side constraints'. De er mere end parate til at gøre brug af markedsadgang for sukker.

Hvis de rige lande vil give den.

Jesper Heldgaard er freelancejournalist og skriver regelmæssigt for Udvikling og Development Today. Heldgaard@post7.tele.dk

Lad os handle

Fotos i denne artikel er fra et tv-program om sukkereventyret i Kilombero-dalen, som vises i DR 2 torsdag den 26. maj kl. 18.20. Det genudsendes på DR 1 søndag den 12. juni kl. 12.55. Programmet er det andet af to under fællestitlen 'Lad os handle'.

Det første handler om Burkina Fasos kamp mod den statsstøttede bomuld fra USA. Det sendes på DR 2 onsdag 25. maj kl. 18.25 og på DR 1 søndag den 5. juni kl. 12.55. Programmerne er produceret af artiklens forfatter for Dansk AV Produktion med støtte fra Danidas Oplysningsbevilling og Undervisningsministeriet.

Kommentar

Peter With, der er koordinator i netværket Nord/Syd Koalitionen, har besøgt Washington i anledning af forårsmøderne i Verdensbanken og Valutafonden.

Her er et indtryk fra møderne, hvor alverdens finansministre udveksler håndtryk og indgår aftaler. Men de store beslutninger udeblev.

Sælg guldet og sæt de fattige fri

Af Peter With

Tik – tik – tik. Hvert tredje sekund dør et barn et sted i u-landene. Et gigantisk stopur er stillet op foran Verdensbankens hovedsæde på Pennsylvania Avenue i Washington DC, hvor de rige G7-landes finansministre mødes den 15. april. To millioner ét tusind og otte og tyve – 2.001.028 – står der på en skærm ved siden af, da jeg passerer.

- Så mange børn er døde, siden G7's finansministre sidst mødtes i London. Døde af sygdomme og underernæring, der kunne være undgået, hvis de rige lande havde sikret de penge, det koster at nå de internationale 2015 Mål for udvikling, forklarer Max Lawson fra den britiske hjælpeorganisation Oxfam.

De fattigste u-landes gæld til Verdensbanken og Valutafonden er det hotteste emne for de udviklingsorganisationer og andre ngo'er, der i år er kommet til Washington til de to institutioners forårsmøder. De er kommet her for at påvirke embedsmænd, ministre, politikere og presse – og for selv at koordinere strategier. Et par hundrede demonstranter samles foran Verdensbanken med figurer af Bush og den Paul Wolfowitz, der overtager lederskabet af banken pr. 1. juni. Der spilles på bongotrommer, og skiltene har slogans som A wolf at the door (En ulv ved døren), Dump the debt (Drop gælden) og Outsource Bush Inc. (Udllicitér Bush & Co). I sammenligning med de voldsomme demonstrationer få år tilbage, hvor globaliseringsmodstandere brugte kasteskyts, ligner dette mere en fredelig happening. Det store politiopbud og sikkerhedsbarriererne virker helt ude af proportioner.

Ministrenes forhandlinger inden for murene i Valutafondens brune bygning bringer ingen gennembrud i denne omgang:

- Vi er alle enige om, at vi må yde flere ressourcer for at nå de internationale udviklingsmål, og at gældslettelse er et vigtigt element, udtaler den britiske finansminister Gordon Brown til pressen efter møderne mellem G7's finansministre og IMF's Internationale Monetære og Finansielle Komité. På bordet ligger en række forslag til at reducere den gæld, som de fattigste lande skylder banken og fonden. Storbritannien har foreslået, at de fattigste u-lande slipper for at betale renter og afdrag frem til 2015.

- Intet afrikansk land, som er forpligtet på 2015 Målene, bør stilles over for valget mellem at betale af på gælden og at finansiere skoler og sundhedsvæsen, udtalte Brown i marts og tilbød, at Storbritannien vil betale sin andel af gældslettelsen til Verdensbanken.

USA derimod vil slette de fattigste landes gæld til Verdensbanken og IMF, men sådan at banken og fonden selv dækker tabet, dels ved at tage af reserveerne og dels ved at skære ned på udlån og bistand. Mange europæiske lande er skeptiske og ser bag forslaget et ønske fra USA om at svække IMF's og Verdensbankens uafhængighed. Frankrig har helt andre forslag til finansiering, som for eksempel internationale skatter på flybilletter eller på valutatransaktioner.

Guldreserver i søgelyset

'Jeg føler mig undervurderet', står der på en guldbarre af pap, som OXFAM har fordelt blandt ngo'er, presse og ministre: En række ngo'er, blandt andet det europæiske gældsnetværk EURODAD, foreslår, at et salg af IMF's undervurderede guldreserver skal frikøbe de fattige landes gæld både til IMF og til Verdensbanken. Det er nemlig den eneste af de foreslåede modeller, der giver ekstra ressourcer til 2015 Målene. Både USA's og den britiske model - der også inkluderer salg af guld, og som nu støttes af Canada og Holland - belaster de eksisterende budgetter for u-landsbistanden.

Om guldreserverne er et varmt emne. IMF's direktør, spanske Rodrigo de Rato, har fremlagt analyser fra IMF, der viser, at guldsalg er en teknisk gangbar løsning. Det kan gøres uden at underminere det internationale guldmarked og vil derfor ikke skade de udviklingslande, der som Sydafrika får betydelige indtægter fra guld, påpeger de Rato. Problemet er, at USA ikke vil være med. En række senatorer i Kongressen mener, at guldreserverne i IMF, der blandt andet stammer fra USA's oprindelige indskud, er skatteydernes penge – og modsætter sig derfor forslaget.

- Det haster med at finde en løsning, svarer finansministeren fra Lesotho, Timothy Thalane, på spørgsmålet om, hvilket af forslagene til gældslettelse de afrikanske lande foretrækker, og fortsætter:

- IMF har tidligere solgt af guld, uden at det har skadet de guldproducerende lande i Afrika. Vi vil ikke pege på et forslag frem for et andet, blot der findes en løsning, siger han.

Fra nordisk side er der skepsis over for at sælge ud af guld. De nordiske ledere peger i stedet på, at hvis andre lande også giver 0,7 procent af nationalindkomsten til bistand, ja så er det ikke være noget problem at finansiere 2015 Målene.

Tik – tik – hvornår standser stopuret? Kan parterne blive enige om metoden inden målstregen?

- Vi kan glemme alt om 2015 Målene, hvis donorlandene ikke finder en løsning på finansieringen inden for de næste seks måneder, udtaler James Wolfensohn, den afgående præsident for Verdensbanken, på det afsluttende pressemøde. Men Wolfensohn er ikke pessimist, og peger på, at flere lande nu forpligter sig til at øge udviklingsbistanden gradvist mod FN's mål om 0,7 procent af BNI. Han venter, at statslederne ved G8-topmødet i Skotland til juli – eller senest til september ved 2015-topmødet i New York vil finde en løsning trods de forskellige forslag.

- Når der bruges 1000 milliarder dollars til militærudgifter og 300 milliarder dollars til landbrugsstøtte, er det absurd, at der ikke skulle være plads til de 50 milliarder ekstra, som det kræver for at nå udviklingsmålene, slutter Wolfensohn.

G7-landene

USA
Canada
Japan
Frankrig
Tyskland
Storbritannien
Italien
Nord/Syd

Koalitionen

Nord/Syd Koalitionen er et netværk af danske organisationer, der arbejder for økonomisk retfærdighed mellem den rige og den fattige verden og med u-landenes vilkår i den internationale økonomi.

Kommentar

Studerende i Cambodja forventer en fremtid

af Joen Jelsted

Som beskrevet i sidste udgave af Udvikling (3/2005) står den cambodjanske tekstilindustri for skud efter bortfaldet af handelskvoter, som tidligere beskyttede industrien mod direkte konkurrence med Kina. Artiklen 'Mere end bare et mærke i nakken' påpegede, at over 10.000 arbejdere er blevet afskediget i tekstilindustrien.

Men de seneste beregninger har allerede vist mere end en fordobling af dette antal. Yderligere nedgang i tekstilindustrien vil føre til en stagnation af den landets økonomi. Cambodjas tekstilindustri udgør 80 procent af landets eksport, og for hver af de 250.000 arbejdere er yderligere fire personer afhængige af deres løn.

Investeringer fra udlandet er faldet til det laveste niveau i 10 år, korruptionen er høj, og der er en hurtigt voksende andel af veluddannede unge arbejdsløse. Hvis tekstilindustrien bliver yderligere svækket af konkurrencen med Kina, så er der potentiale for en destabilisering af Cambodja, som drager skarpe paralleller til fortiden. Det bør vække bekymring.

I slutningen af 1960'erne kom mange studerende også direkte fra universiteterne ud i arbejdsløshed i en stagnerende økonomi - de anså deres styre for at være korrupt og gjorde derfor modstand imod det. Mange af de samme indikatorer er tilstede i dag.

Antallet af studerende ved de videregående uddannelser fra 1997 og til i dag er steget fra 7.000 til 60.000. Disse studerende forventer, at deres uddannelse, på især mange nye private universiteter, vil give dem adgang til et moderne arbejdsmarked – eller i det mindste til job i den offentlige sektor.

Hvad vil der ske, når det går op for de studerende, at deres videregående uddannelse ikke vil føre til den sociale mobilitet og deltagelse i samfundet, som de føler sig berettigede til?

Spørgsmålet er ikke, hvorvidt de arbejdsløse studerende vil søge social forandring, men hvordan de vil gøre det.

*Joel Jelsted skriver speciale om Cambodja inden for 'Udvikling og Internationale Relationer' ved Aalborg Universitet. I 2004 arbejdede han for det cambodjanske uddannelsesministerium.
joenjelsted@hotmail.com*

Den globale revolution

Vellykket bog om virksomheder og mennesker rundt i verden, som står midt i globaliseringens brændpunkter. Forfatteren har dog danske briller – ikke u-landsbriller – på, når han kortlægger globaliseringen.

Af Claus Clausen

Vi ved det alle - globaliseringen er over os.

Det er blevet hverdagskost, at danske arbejdspladser forsvinder til Indien, Kina og Østeuropa, hvor lønnen kun udgør en brøkdel. Men det er nok de færreste af os, der helt kan gennemskue konsekvenserne og omfanget af globaliseringen.

Det kan denne bog hjælpe med. Forfatteren og JyllandsPost-journalisten Kim Hundevadt, har i et år rejst rundt i Indien, Taiwan, Kina og Ukraine og talt med virksomheder og mennesker, som står midt i globaliseringens brændpunkter. Det er det, der gør bogen så god. At globaliseringen kommer ned i øjenhøjde via mødet med mennesker af kød og blod. De mange case stories med fotos af de interviewede personer gør samtidig bogen til en meget letlæselig sag.

Vi får et indblik i de positive og negative konsekvenser af globaliseringen. På den negative side hører vi for eksempel om fattige gæstearbejdere, der i Taiwan, Sydkorea og andre asiatiske lande er fanget i regulære gældsfælder. De betaler store beløb under bordet for at få et job. Pengene låner de og er dernæst tvunget til at knokle i op to år, inden de begynder at tjene penge til sig selv.

Færdigt arbejde!

Det er lidt af en øjenåbner at høre om udviklingsniveauet på de nye vækstmarkeder. Der er ikke tale om primitive industrier, som Arbejdstilsynet ville lukke ned, hvis de fik chancen – og hvis der ellers var et Arbejdstilsyn! Der er generelt tale om virksomheder, som holder et højt niveau i både produktion og personalepolitik.

Bogen, der taler om en global revolution, kigger især på globaliseringen med danske briller. Formålet har ikke været at tage stilling til, hvordan globaliseringen for eksempel stiller u-landene – herunder Afrika. Det er snarere at kigge på globaliseringens overordnede konsekvenser for Danmark. Kan vi se frem til vellønnede job på et højere niveau? Eller kan vi snart sige 'færdigt arbejde!'?

Konklusionen synes at være, at globaliseringen giver os flere nye arbejdspladser, end vi mister og alt andet lige bidrager til at øge det danske velstandsniveau. Også ude i globaliseringens brændpunkter er der overvægt på plussiden. De fattige lande bliver rigere – og det kommer igen os til gode – de kan så købe flere af vores varer.

Mens vi venter på det, kan vi jo så passende bruge tiden på at læse Kim Hundevadts bog. Afgang til Bombay, Bangalore, Shanghai og Kiev for 318 kroner. God rejse!

Claus Clausen er redaktør og journalist i Danmarks Eksportråd, Udenrigsministeriet. clacla@um.dk

Kim Hundevadt:

Færdigt arbejde! – Frontberetning fra globaliseringens brændpunkter.

JP Erhvervsbøger.

198 sider. 318 kr.

Hvem var Valentine Strasser?

Er man træt af korte, overfladiske avisartikler, så er der hjælp at hente i tidsskriftet *Lettre Internationale*, der indeholder godbidder fra de varme lande.

Af Janina Graae

Hvem var Valentine Strasser? Hvad lavede han i Sierra Leone for 13 år siden, og hvor befinder han sig nu? Er det farligt at spise forgiftede fjender, og findes der kvinder, som sniger sig ind til fodboldkampe i Iran?

Svarene gemmer sig i det nyeste nummer af det intellektuelle sværvægter-tidsskrift *Lettre Internationale* blandt artikler om Danmarks Radio, migrationens metaforer ved Gibraltar, besættelse af informationsrummet i Danmark og lækre fotografier af tomme stole på stadioner.

Ja, kvinder sniger sig rent faktisk ind til fodboldkampe i det dybt konservative Iran i demonstration mod de magtfulde mullaher, skriver Ferdinand Foer i 'Iransk fodboldrevolution' – et uddrag af bogen 'How Soccer Explains the World' (Hvordan fodbold forklarer verden) og jo, man skal holde sig fra at æde forgiftede fjender, rapporterer den portugisiske forfatter Pedro Rosa Mendez i 'Monrovia Broad St.' fra Liberia.

Drengediktatoren

Punktnedslag i Valentine Strassers liv kan man læse i den hollandske journalist og forfatter Linda Polmans glimrende litterære reportage 'Under mangotræet', som starter med, at den 35-årig eks-drengediktator vender tilbage til Sierra Leone efter fem års ufrivilligt og uglamourøst eksil i London.

13 år forinden, i 1992, faldt han ved et tilfælde over magten i Sierra Leone og stod kun 26 år gammel i spidsen for en junta med en gennemsnitsalder på 24 år. Han var til grin i udlandet, men indbyggerne i Sierra Leone tog ham til sig i håb om, at han kunne forvandle deres bananstat til et rigtigt land – en mission, der var dømt til at mislykkes.

Strasser blev afsat lige så ublodigt, som da han selv tog magten, og vendte i 2001 tilbage til Sierra Leone, hvor Linda Polman opsøger ham efter at have læst i avisen om hans sociale deroute. Hun finder ham uden for hovedstaden Freetown under et mangotræ: Uden job, uden uddannelse, med et tag, som er smadret af krigen, og som han ikke har råd til at udskifte. Eller sagt med andre ord: En 35-årig, der allerede længe har været forhenværende.

Lettre Internationale udgives i samarbejde med dagbladet *Information*.

Se www.lettre.dk

Janina Graae er journalist i Udenrigsministeriets Kommunikationsenhed.

jangra@um.dk

Lettre Internationale #7

Udgivet af Mediefabrikken.

64 sider. 79 kroner.

Kickstart til rygsækrejsen

Af Dianna Simonsen

Det er den 3. januar. Det er niogtyve grader og meget eksotisk.

Det er fedt at rejse, fordi man har taget sig tid til det. Man har taget sig tid til bare at ligge en hel dag og snakke om ingenting og alting. Især det sidste. Tit er det ingenting, man snakker om hjemme i Danmark, fordi man har travlt, og alt skal gå så hurtigt. Herude er der tid til at tage større emner op og til at spørge ind til det, folk fortæller.

Tue og hans bedste ven Mark havde længe haft planer om at være Backpacker i Sydamerika. Møde en masse andre unge backpackere et halvt år i varmen. Sammen vil de udgøre det perfekte makkerpar til en sådan rejse, og de er begge spændte på at tage af sted sammen og få deres livs oplevelse. Til årets sidste gymnasiefest falder Mark ved et uheld ned af en vindueskarm fra 4.sal, og her ender hans liv.

Efter Marks død beslutter Tue sig for at gennemføre rejsen alene, og med lidt økonomisk hjælp fra sine forældre kan han en kold januardag drage mod syd. Mod varmen, mod eventyret.

'Backpacker. Med livet på nakken' er en bog, der sætter rejselysten i gang. Man hører en masse om backpacker-kulturen, som er meget anderledes og spændende. Om hvordan folk rejser rundt med deres rygsæk og på egen hånd eller sammen med flere oplever Sydamerikas seværdigheder og derefter samles på billige hoteller og fortæller, hvad de har set og oplevet.

Man får i bogen i et godt indtryk af, hvad Tue tænker og føler undervejs på sin tur, og da hans ven Mark døde. Bogen er skrevet i et meget nemt sprog, der gør den let at læse for alle. Nogen gange kan den dog godt blive lidt for simpel og let, og det gør den kedelig.

Man får heller ikke forklaret, hvor i Sydamerika bogen foregår, hvilket er meget ærgerligt, da man så lettere ville have kunne leve sig ind i bogen og samtidig kunne lære om et andet lands kultur.

Dianna Simonsen er 16 år og elev på Flakkebjerg Efterskole.

Thomas Oldrup:
Backpacker. Med livet på nakken.
Gyldendal.
230 sider. 229 kr.

De 10 Bedste faglitterære bøger om u-landene :

Læs og forstå

Faglitterære milepæle. Redaktionen har atter ladet kanonen og skyder her de 10 bedste FAGLITTERÆRE bøger om u-lande afsted til læserne.

Af Kati'c og Kjar

I april-nummeret af *Udvikling* (3/2005, side 16) præsenterede vi en skønlitterær kanon med de 10 bedste romaner fra de varme lande.

– God inspiration – og det er vel den vigtigste intention, skriver forfatter Peter Tygesen om *Udviklings* kanon og tilføjer, at LeCarrés Den standhaftige gartner måske er 'lige tynd nok i det øvrige selskab'.

Og selvsamme Peter Tygesen, forfatter til 'Congo, formoder jeg' og *Mellemfolkeligt Samvirkes Bibliotek* har også denne gang været så venlige at agere litterære førerhunde for os.

Fagbøger med appel

I den faglitterære kanon åbner vi denne gang også op for den engelsksprogede litteratur. Ellers var det blevet en tynd kop te.

Så er det i gang med stakken af bøger. Men hvordan skal de sorteres? At bøgerne skal være væsentlige, langtidsholdbare kilometersten, er jo generelt for alle kanoner. Vi har valgt to kriterier:

Kriterium 1: Appel. Det er ikke nok, at en bog er en milesten i u-landsforskningen. Kanonen skulle nødig blive en liste over forsømt pligtlæsning. Fagbøger, der kan læses af ren interesse eller har litterær værdi, bør derfor ikke mangle på listen.

Kriterium 2: Geografisk spredning. Ingen tvivl om, at dette område domineres af (mænd fra) den engelsksprogede verden. Derfor er vi glade for, at der også blev plads til to danskere, en svensker, en nordmand, en palæstinenser, en vestindisk-født algerier – samt et værk skrevet af et internationalt forfatterkollegium.

Desværre indeholder en Top-10 ikke 12 eller 15 bøger. Vi er derfor gået benhårdt til værks. Undskyld, Vandana Shiva

Det er med beklagelse, at vi ikke fik plads til Eduardo Galeano, Gunnar Myrdal eller André Gunder Frank. Også undskyld til Amartya Sen og Vandana Shiva.

Ej heller blev der plads til Ronald Segals oversete slavejagthistorie 'Islam's Black Slaves. A History of Africa's Other Black Diaspora'. Læs den alligevel.

Samuel Huntingtons 'Clash of Civilizations' er også en milepæl, men vi har valgt at lægge den i bunken med global kultur- og ikke udviklingsteori.

Efter denne håndfaste og uden tvivl uretfærdige frasortering, når vi frem til følgende 10 faglitterære værker, som vi mener nu og fremover vil være væsentlige trædesten inden for udvikling.

De 10 uddelte er:

Fordømte her på jorden (1968) af Frantz Fanon (Oversat fra: Les damnés de la terre).

Denne bog blev lidt af en bibel for både det nationalistiske Afrika og de Sorte Pantere i USA. Fanon er da også en vaskeægte og benhård revolutionær, hvis hovedtese er at selvstændighed og frigørelse fra kolonisystemet kun kan opnås gennem vold, koordineret, ledet og forklaret af frihedsbevægelsen. Frantz Fanon, var født på Martinique i Vestindien, men skrev om især Afrika. Fordømte her på jorden indeholder en række skarpsindige og profetiske beskrivelser af den 'falske afkolonisering' omkring 1960 – hvor afrikanske eller asiatiske despoter blot afløste de europæiske.

Engang var landbruget i Syd et område domineret af kvinder. Så kom de europæiske kolonisatorer og landbruget blev overdraget til mænd, hvilket medførte en forringelse af kvinders selvstændighed og økonomiske status. Det er i korte træk fortællingen i nationaløkonomen Ester Boserups *Kvinde i u-land*

(1974), der oprindeligt udkom på engelsk med titlen 'Women's role in economic development' (1970). Bogen er blevet kendt som en klassisk analyse af u-landskvindes sociale og økonomiske situation på landet og i byen og har fået betydning langt ud over den danske grænse. I 1969 modtog Ester Boserup som den første kvinde Rosenkjær-Prisen af Danmarks Radio for sin forskning og evne til at formidle denne til en større kreds.

Der skulle gå 25 år før Edward W. Saids værk 'Orientalism' fra 1978 blev oversat til dansk under titlen Orientalisme: vestlige forestillinger om Orienten (2002). Bogen er et studie af Vestens opfattelser af Orienten (Det fjerne og nære Østen) gennem tiderne - historisk, samfundsmæssigt, politisk og kulturelt. Said gennemgår, hvordan vores syn på Orienten er kommet til udtryk inden for vestlig filosofi, litteratur og kunst. En aktuel bog. Den palæstinensisk-fødte Said havde i øvrigt kort før sin død i 2003 sagt ja til en invitation fra Michael Irving fra DIIS til for første gang at besøge Danmark.

Göran Hydén er – se selv hjemmesiden fra Center for Afrikanske Studier på University of Florida – en nydelig ældre svensk professor i statskundskab. Hans bog No short cuts to progress (1983) diskuterer kritisk hele udviklingskonceptet, herunder manglen på virkelige fremskridt. Hydéns bog diskuterer også emner som regeringsførelse, decentralisering og ikke mindst et behov for forandring af donorer og regeringers praksis.

Thomas Pakenhams The Scramble for Africa (1991) er forrygende velskrevet. Man læser verdenshistorie, som var det en spændingsroman. Dette er den ultimative bog om de tre C'er i europæernes kolonisering af Afrika: Commerce, Civilization and Christianity. Flere læsere vil nok kende Hochshilds bog Kong Leopolds Arv om belgiernes kolonisering af Congo. Den bygger i høj grad på The Scramble. I modsætning til Pakenham, lykkes det Hochschild at sætte fingeren på et særligt grimt kapitel i koloniseringens historie i en sådan grad, at det virkeligt åbnede mange menneskes øjne. Men The Scramble for Africa er hovedkilden.

En af de store salgssucceser for Mellemløkkeligt Samvirkens Forlag er professor John Degenbol Martinussens Samfund, stat og marked: en kritisk gennemgang af teorier om udvikling i den 3. verden (1994). Ikke uden grund. Det er nemlig den hidtil mest omfattende bog på dansk om årsagerne til udvikling og underudvikling i Asien, Afrika og Latinamerika. Samfund, stat og marked giver ganske enkelt et grundigt overblik over udviklingsteorier, -begreber og -strategier.

Whose reality counts?, spørger Robert Chambers i sin bog fra 1997. I denne opfølgning på forfatterens bog 'Rural Development: Putting the Last First' slår Chambers til lyd for, at centrale aspekter i udviklingsprocessen er blevet overset, og at mange af fortidens fejltagelser er opstået 'ved de magtfuldes dominans.' Udviklingsarbejdere har behov for nye tilgange og metoder, specielt i forhold til uddannelse og kundskabsoverføring, skriver Chambers. Han argumenterer også for, at skal de fattigste målgrupper nås, ja så er det nødvendigt med såvel personlige som erhvervsmæssige og institutionelle ændringer.

Zygmunt Baumanns Globalisering: de menneskelige konsekvenser fra 1999 er et forsøg på at skildre og vurdere globaliseringens mindre åbenbare følger. Det, der for nogle vil betyde en grænseoverskridende frihed, vil for andre betyde en uønsket, uafværgelig fastlåsning, såvel geografisk som økonomisk, påpeger den britiske sociolog i denne bog, der er godt på vej til at blive en klassiker.

Norske Thomas Hylland Eriksens Ethnicity and nationalism fra 2002 er også at finde på mangen en pensumliste. Ikke uden grund. På basis af et omfattende materiale fra klassiske studier til moderne sociologisk og antropologisk forskning undersøger Hylland Eriksen relationerne mellem etnicitet, klasse og nationalt tilhørsforhold. Han inddrager mange eksempler fra hele verden, herunder muslimske minoriteter i europæiske storbyer, tysk national identitet og den multietniske østat Mauritius.

Et af de sikre tegn på at sommeren er over os, er offentliggørelsen af World Development Report, der udgives af FN's Udviklingsprogram UNDP. Den finder vej til kanonen, fordi den formår at sætte dagsorden. Det er den, utallige rapporter og artikler henviser til. Det er den, ngo'er i den fjerneste krog af Unga-Bungaland kan tage frem og slå deres politikere i hovedet med. Ikke et værk, man læser på grund af stor litterær skønhed, men her dokumenteres og analyseres verdens tilstand sort på hvidt. Rapporten vælger klogeligt hvert år at koncentrere sig om et enkelt tema.

Udviklings kanon-trilogi afsluttes i juni, hvor vi afslører titlen på de 10 bedste rejse- og journalistikbøger fra udviklingslandene.

Tak for bidrag til at få støbt de 10 kanonkugler!

En stor tak til Mellemfolkeligt Samvirkes Bibliotek i København og til forfatter Peter Tygesen. Tak til seniorrådgiver Tone Bratteli (NORAD), journalisterne Jesper Heldgaard og Øyvind Kyrø og tak til Marianne Østergaard webredaktør i Udenrigsministeriet.

10 solide kanon-kugler

1. Frantz Fanon: Fordømte her på jorden
2. Ester Boserup: Kvinde i u-land
3. Edward W. Said: Orientalisme
4. Göran Hydén: No short cuts to progress
5. Thomas Pakenham: The Scramble for Africa
6. John Degenbol Martinussen: Samfund, stat og marked
7. Robert Chambers: Whose reality counts? Putting the first last
8. Zygmunt Bauman: Globalisering: de menneskelige konsekvenser.
9. Thomas Hylland Eriksen: Ethnicity and nationalism
10. UNDP: World Development Report

PORTRÆT

Et sikkert hit

Tyrkiets tidligere økonomiminister Kemal Dervis – manden der sanerede Tyrkiets økonomi - sætter sig i chef-stolen i UNDP.

Af Janina Graae

- Jeg er stolt over at få muligheden for at arbejde for en organisation, som altid har taget føringen i kampen mod fattigdommen og kampen for alle menneskers ret at leve et liv i frihed og værdighed, siger Kemal Dervis i en kommentar efter at være blevet valgt som ny chef for FN's Udviklingsprogram, UNDP.

Kemal Dervis (56) er tidligere økonomiminister i Tyrkiet, tidligere vicepræsident i Verdensbanken og efterfølger nu britten Mark Malloch Brown på posten som øverste chef for UNDP. Kemal Dervis bliver den første chef for UNDP, der kommer fra et land, der modtager bistand.

Der er mange roser til den nye chef for UNDP, og Mark Malloch Brown fremhæver ifølge UNDP blandt andet, at Kemal Dervis' erfaring som både international rådgiver, minister i en national regering og desuden spydspids for en gennemgribende økonomisk restrukturerings af sit lands økonomi, gør ham særligt kvalificeret til at bedømme, hvilken hjælp udefra der er nødvendig for at skabe positiv forandring.

Kemal Dervis er stærkt pro-europæisk og mødtes som økonomiminister i 2001-2002 med en lind strøm af danske politikere, journalister med mere, som var på besøg i Tyrkiet fortæller tidligere souschef ved den danske ambassade i Tyrkiet, Jesper Møller Sørensen.

- Når vi fik besøg fra Danmark, forsøgte vi altid at sætte et møde op med Kemal Dervis, fordi han var et sikkert hit: Meget imødekommende og enormt engageret i forholdet mellem EU og Tyrkiet - en slags vestens darling. I 2001 blev han modtaget som en frelsende engel af tyrkerne, da han blev kaldt hjem for at løse den alvorlige økonomiske krise - men med en tysk mor, en vestlig opvækst og en amerikansk kone har han ikke efterfølgende formået at overbevise sine landsmænd om, at han er rundet

af den anatolske muld, og han har haft det svært med ledelsen i oppositionspartiet CHP (Det republikanske Folkeparti), som de seneste år har indtaget en stærk nationalistisk og opportunistisk holdning. En linje, som Dervis ikke har bakket op om, siger Jesper Møller Sørensen.

Mellem 1977-2001 arbejdede Kemal Dervis i Verdensbanken, hvor han blandt andet beskæftigede sig med Mellemøsten og Nordafrika, bankens genopbygningsindsats i Bosnien efter Dayton-aftalerne samt med fattigdomsbekæmpelse. Kemal Dervis var primus motor i at skabe de såkaldte PRSP'er (Poverty Reduction Strategy Papers, det vil sige fattigdomsbekæmpende landestrategier), som også danner udgangspunkt for Danmarks bilaterale samarbejde med tredjeverdenslande.

Når han – højst sandsynligt til september i år – overtager posten som UNDP's øverste chef, vil han få ansvaret for en organisation, som er til stede i mere end 166 lande, og som har et årligt budget på over 20 milliarder kroner.

Kemal Dervis har en mastergrad i økonomi fra London School of Economics, en ph.d. fra Princeton University i USA og taler flydende tyrkisk, engelsk, fransk og tysk.

Nyt om navne

BILATERALE LANGTIDSRÅDGIVERE

(Ansatte på sektorprogrammer, der administreres af Danida og regeringer i modtagerlandene)

M.Sc. Econ. Malinne Blomberg, 34, er kontraktansat som finansrådgiver ved Water & Sanitation Sector Support Programme i Uganda med tjenestested i Kampala.

M.Sc. Agricultural Engineering Jens Peter Tang Dalsgaard, 42, er kontraktansat som seniorrådgiver ved landbrugssektorprogrammet i Bangladesh med tjenestested i Dhaka. Jens Peter Tang Dalsgaard kommer fra en stilling som seniorrådgiver ved landbrugssektorprogrammet i Vietnam.

M.A. Environmental Planning Richard Alan Geier, 54, er kontraktansat som seniorrådgiver ved Environment & Urban Sector Development Programme i Bhutan med tjenestested i Thimpu.

B.Com. Organisation Svend Erik Holde, 60, er kontraktansat som rådgiver ved erhvervssektorprogrammet i Vietnam med tjenestested i Hanoi. Svend Erik Holde har tidligere været ansat som seniorkonsulent hos Carl Bro A/S og som management-rådgiver ved Danidas Tool Room-projekt i Indien.

Cand. jur. Anne Pernille Kjaerulff, 47, er kontraktansat som seniorrådgiver ved erhvervssektorprogrammet i Vietnam med tjenestested i Hanoi.

M.Sc./ph.d. Carl Erik Schou Larsen, 43, er kontraktansat som seniorrådgiver ved Small Livestock Component i Vietnam med tjenestested i Hanoi.

Merkonom Michael Schou Larsen, 40, er kontraktansat som finansrådgiver ved landbrugssektorprogrammet i Tanzania med tjenestested i Iringa.

Cand.jur. Henriette Laursen, 39, er kontraktansat som hiv/aids-rådgiver ved erhvervssektorprogrammet i Vietnam med tjenestested i Hanoi. Henriette Laursen kommer fra en stilling som direktør i AIDS-fondet.

M.A. Journalism Abdel-Fatau Musah, 45, er kontraktansat som Conflict Prevention Adviser ved ECOWAS i Nigeria med tjenestested i Abjua. Abdel-Fatau Musah kommer fra en stilling som Senior Program Officer ved Open Society Institute, West Africa og konsulent ved UN Regional Office for West Africa on Peace-building and Conflict Prevention.

Cand.scient. Claus Teilmann Petersen, 35, er kontraktansat som rådgiver ved erhvervssektorprogrammet i Vietnam med tjenestested i Hanoi.

Ph.d. Alan Le Serve, 57, er kontraktansat som seniorrådgiver ved erhvervssektorprogrammet i Vietnam med tjenestested i Hanoi.

MULTILATERALE RÅDGIVERE

(Ansatte i FN-organisationer. JPO = Junior Professional Officer)

Cand.tehn.soc. Rikke Grand Olivera, 32, er sendt til USA som JPO for Inter-American Development Bank (IDB) med henblik på at arbejde med environmental reviews.

Cand.scient.soc. Dorthé Sophie Stecher, 33, er sendt til Uganda som JPO for UNAIDS.

NGO'ER

Nina Ellinger, er udnævnt til ny regional repræsentant for Folkekirkens Nødhjælp i Indien. Hun er nu leder af Mellemfolkeligt Samvirkes landeprogram i Nepal. Tidligere har hun arbejdet for KULU – Kvindernes U-landsudvalg og Dansk Flygtningehjælp. Nina Ellinger tiltræder sin nye stilling til oktober.

Cand.mag. Birgitte Theresia Henriksen, 36, er ansat som kommunikationsmedarbejder i Børnefonden. Birgitte Theresia Henriksen kommer fra en stilling som informationsmedarbejder for Roskilde Festival. Bygningsingeniør Karl Johan Holt, 61, er udsendt som økonomirådgiver til Nampula i Mozambique af Mellemfolkeligt Samvirke. Her skal han være omrejsende rådgiver for lokale organisationer med særlig vægt på økonomistyring. Karl Johan Holt kommer fra en stilling som cheffingeniør i DONG og har tidligere arbejdet i Mozambique.

Civiløkonom Steen Knudsen, 45, rejser til det sydlige Sudan for Læger uden Grænser. Her skal han undervise medarbejderne på et lokalt projekt i administration og styring af finanser. Steen Knudsen skal arbejde på et af de hospitaler, som Læger uden Grænser driver i Sydsudan.

Christian S. Nissen, 59, er valgt som nyt bestyrelsesmedlem af CARE Danmark. Christian Nissen har tidligere haft lederjob på Nationalmuseet, Rigshospitalet og senest som generaldirektør i Danmarks Radio.

Cand.scient.pol. Jonas Nøddekær, er pr. 1 september 2005 udnævnt til ny programkoordinator for Asien-gruppen i Folkekirkens Nødhjælp. Jonas Nøddekær er i øjeblikket landerepræsentant i Cambodja, hvor han har arbejdet siden 2003. Tidligere har han været landerepræsentant og nødhjælpsarbejder i Etiopien.

Bygningskonstruktør Brian Lund Povlsen, 30, sendes til Darfur-regionen i det vestlige Sudan for at arbejde for at forbedre sundhedssituationen for de internt fordrevne flygtninge i området. Brian Lund Povlsen skal arbejde som logistiker i en af Læger uden Grænsers mobile lægeklinikker.

Sygeplejerske Marie Louise Jakobsen, 31, er udsendt til Uige-regionen i det nordøstlige Angola for Læger uden Grænser. Her skal hun bistå et medicinsk hold af læger, sygeplejersker og sanitetseksperter med at bekæmpe den dødelige ebola-lignende Marburg-virus.

Antropolog Anne Margrethe Rasmussen, 44, er blevet ansat som dialogkoordinator på Images of The Middle East under CKU. Hun har arbejdet med Mellemøsten og især Nordafrika i en længere årrække og har været bosat i Tunesien.

Andre

Nanna Hvidt, 50, kontorchef i Udenrigsministeriets Kontor for FN og Verdensbanken, er blevet udnævnt til ny direktør for Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS). Hun efterfølger Per Karlsen på posten. Nanna Hvidt var 1998-2004 kontorchef for Udenrigsministeriets Afrika-kontor, og tidligere har hun været ansat i FAO og i EU-kommissionen, samt på EU-repræsentationen i Bruxelles.

Cand.mag. Finn Skadkær Pedersen, 55, er ansat i COWI som seniorkonsulent i Divisionen for Udviklingsplanlægning. Finn Skadkær Pedersen har orlov fra et job som chefrådgiver i Udenrigsministeriets Bistandsfaglige Tjeneste (BFT).

Off the record

Nogle FN-folk og udsendte hjælpearbejdere går i panik ved synet af et pressekort.

De aner ikke, hvordan de bør omgås pressefolk, og det betyder, at journalisten kan havne i livsfarlige situationer.

Beretning fra en reporter, der alligevel overlevede.

Af Øjvind Kyrø

Det skete i Rwanda; året var 1997. Sammen med kollega Clive Gordon var jeg i Kigali for at lave research til en dokumentarfilm, der siden kom til at hedde 'Men in Pink', for den farve havde fangedragterne på de 125.000 mænd, som var proppet i fængsel efter folkemordet.

Hovedstaden var sikker nok, men ude på (u-)landet skete der en del væbnede overfald, også på udenlandske hjælpearbejdere og FN-folk, fordi en hel del folkemordere ikke sad i de overfyldte fængsler, men gemte sig i landsbyerne. Næsten dagligt lagde de sig i baghold ved landevejene, og måneden forinden havde de skudt tre spanske nødhjælpsmedarbejdere og en canadisk præst; de første hvide der døde efter massakrerne i 1994.

Vi skulle sydover, og FN havde et kontor, der samlede efterretninger om sikkerheden rundt om i landet. Om morgenen, da vi skulle af sted, spurgte jeg FN-observatøren, om vejen sydpå var sikker. Han svarede, at der i det sidste døgn intet var sket på de første halvt hundrede kilometer indtil byen Gitarama. Han tilføjede omhyggeligt: 'Dermed siger jeg ikke, at vejen er sikker. Lige pludselig kan

man finde sig selv i en situation, som man ikke vil bryde sig om. Og så får jeg den triste opgave at rapportere om, at vejen ikke længere er tryk at køre på.’

Solen var begyndt at få magt, og vi styrede jeepen ud af Kigali, mens vi talte om, at vi ikke ville stoppe for nogen eller noget, der ikke så ud til at tilhøre regeringshæren. Clive syntes også, at vi skulle trykke ‘the pedal to the metal’ for at se travle ud.

Og porten gik i med et smæk

Alt lykkedes. Heldet var med os, og vi trillede ind i Gitarama med en varm motor. Nu gjaldt det om at finde ud af, om den næste vejstrækning var farbar for flygtede folkemordere, der ville destabilisere landet.

‘ICRC’ stod der på en kæmpemæssig port af jern, og vi standsede og bankede på hos dette Røde Kors-kontor. En hvid kvinde åbnede forsigtigt porten og skottede mistroisk til os: ‘Yes’, sagde hun.

Vi præsenterede os høfligt med vore navne og oplyste om, at vi var journalister fra det britiske tv-selskab Channel Four, og at vi gerne ville høre om vejen til...

Ved lyden af ordet ‘journalister’, stivnede kvinden, afbrød os og meldte: ‘Jeg må ikke udtale mig til journalister’, hvorpå hun smækkede porten i med et metallisk brag.

Clive og jeg kikkede på hinanden. Her stod vi, nødstedte. Vi ville blot forhøre os, om man i det stedlige Røde Kors vidste noget om sikkerheden på vejen sydover.

Og sådan er det gang på gang. Selv om enhver slagtermester med respekt for sig selv har en informationsmedarbejder ansat eller i det mindste selv har været på et kursus om, hvordan man omgås pressefolk, mangler mange udsendte medarbejdere fra såvel statslige som private hjælpeorganisationer at få et grundkursus i ‘pressekontakt’ som sådan nogle arrangementer vist hedder. Jeg har sågar siddet på et hotel i en krigszone i Uganda og spist aftensmad med en udsendt læge – denne gang var vedkommende også fra Den Internationale Røde Kors Komité – under den forudsætning, at vi ikke talte om den situation, vi sad midt i. Heller ikke hun måtte tale med journalister.

Tre måder at tale med en journalist på

Jeg har den noget surrealistiske oplevelse en gang om året at holde foredrag for læger og sygeplejersker, der har meldt sig til Forsvarets Sanitetstjeneste, om præcis dette emne: ‘Presse og hjælpearbejdere i krise- og konfliktområder.’ Men når den dag oprinder, hvor disse brave mennesker fra hospitalsvæsenet bliver sendt ud med et dansk kontingent soldater til en konflikt uden for kongeriget, må de ikke udtale sig. Det er der en presseofficer til.

For dog ikke at rende ind i den samme idioti nok en gang fortæller jeg, at der findes tre måder at tale med en journalist på. For det første ‘Til citat’ (on the record). Men den metode er jo ikke tilladt dem. Derimod har de to andre muligheder: ‘Til baggrund’, hvor de kan fortælle journalisten, hvad de ved, men under den forudsætning, at de ikke bliver identificeret i artiklen, højst som en ‘kilde blandt de udsendte danske tropper’, som journalisten har talt med. Og endelig er der ‘Til dyb baggrund’, hvor journalisten lover aldrig og intet sted at angive, hvorfra hans oplysninger stammer.

Det pressesky FN

Når sandheden skal frem, og det skal den jo i denne branche, er de allerfleste hjælpe- og udviklingsarbejdere nogle flinke mennesker, som gerne vil bistå pressefolk, for de ved udmærket, at uden oplysninger om, hvad der sker, bliver der truffet forkerte beslutninger – om nogen overhovedet. Selv begynder de som regel dagen med at tænde for radioen, der står fast indstillet på BBC’s World Service, for at finde ud af, hvad der er på færde i deres område.

Især private organisationer, der er afhængige af omtale af deres arbejde, er smidige, når det gælder om at samarbejde med pressefolk. De værste, derimod, er FN-organisationer. Jeg kan heldigvis huske mange glimrende undtagelser, men det gennemgående indtryk er, at medarbejderne enten er tavse som østers, fordi de ikke skal risikere, at deres tårnhøje lønninger bliver bragt i fare, eller fordi de er håbløst inkompetente til alt andet end klogelig at holde bøjle. Og alt for mange gange har jeg spildt timer og dage på FN-folk, der har snoet sig uden om deres forpligtelser til at fortælle, hvad sandt er – ofte af den årsag at de var sendt ud for at bestride et job, der var et resultat af en række politiske studehandler.

Et pressekursus for meget

Jeg glemmer således aldrig en aften i Luanda i selskab med en FN-observatør, der forsøgte at forklare det logiske i, at den dengang dyreste FN-mission ikke havde været i stand til at finde ud af, at de to krigsførende parter i Angola i ly af den fredsftale, som FN havde smedet sammen, havde brugt alle deres kræfter på at opruste.

FN havde sendt 7.000 mand, der kostede en million dollars om dagen, og som gjorde verdensorganisationen til grin. De menige angolnere vidste udmærket, at når gamle mænd lod sig

‘demobilisere’ og overrakte deres defekte våben til FN’s fredsstyrke, skete det blot for at krigsherrerne kunne få tid til at genopruste i det skjulte. Som organisationen Human Rights Watch noterede, så var ‘FN’s fundamentale fejl, at man vendte det blinde øje til og ikke straffede overtrædelser af aftalen.’ Da FN havde spildt 10 milliarder kroner på opgaven, brød krigen igen ud.

Det tog FN-observatøren mange timer at forklare, hvorfor denne misere var forståelig og uundgåelig, og at FN ikke kunne have gjort andet.

Pludselig blev det hele for meget, for grotesk. Fotografen og jeg brød op, og bød den stakkels mand godnat. Så meget vrøvl han havde lukket ud for at beholde sin høje løn. Og han havde snedigt nok betinget sig, at alt, hvad han sagde, var til ‘dyb baggrund’, så han ikke risikerede noget.

Han havde nok været på et pressehåndteringskursus for meget.

*Øyvind Kyrø er journalist og forfatter og har i 25 år rejst i og rapporteret fra Afrika og Latinamerika.
kyroe@city.dk*